

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Een eenvormige wet betreffende het Internationaal Privaatrecht voor België, Luxemburg en Nederland

Zoals reeds vroeger in dit weekblad werd medegedeeld (kol. 192) werd op 11 Mei 1951 te 's Gravenhage tussen België, Luxemburg en Nederland een verdrag gesloten tot het invoeren in deze drie landen van een eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht.

Het ontwerp van het verdrag, met een bijbehorende eenvormige wet van 28 artikelen, alsmede een verslag, dat een voor de drie landen geschikte toelichting op de eenvormige wet bevat, is in hoofdzaak het werk van de in 1948 opgerichte Belgisch-Nederlands-Luxemburgse studiegcommissie tot eenmaking van het recht en werd door de voorzitter dezer commissie, Prof. Mr. E. van Dievoet bij brief van 22 September 1950 aan de drie ministers van justitie aangeboden.

Het buitengewoon degelijk en belangrijk verslag der commissie laten wij hier volgen terwijl onder « mededelingen » in dit nummer de tekst van het verdrag en van de eenvormige wet is opgenomen.

De Redactie.

* * *

Algemene beschouwingen

De voorschriften betreffende het Internationaal Privaatrecht zijn in het tegenwoordige recht der Benelux-landen hoogst onvolledig. In België en Luxemburg bevat de Inleidende Titel van het Burgerlijk Wetboek niet meer dan één artikel betreffende het internationaal privaatrecht: de Nederlandse Wet van 15 Mei 1829 houdende algemene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk voegt daaraan slechts één voorschrift betreffende de vorm der handelingen toe. Verder vindt men dan nog in de verschillende wetboeken enkele verspreide artikelen van weinig betekenis.

De rechtspraak heeft in de drie landen slechts incidenteel en dikwijls met grote tussenruimten gelegenheid gehad om de leemten aan te vullen. Nog bij vele principiële kwesties is de rechtspraak onzeker of ontbreekt iedere beslissing. De wetenschap is veelal verdeeld. Bovendien is in geen der drie landen een rechterlijke uitspraak, zelfs van het hoogste rechtscollege, of een uitspraak van de wetenschap met een duidelijk wettelijk voorschrift gelijk te stellen.

Deze toestand, die eigen is aan alle landen met een codificatie uit de eerste helft van de 19de eeuw, is weinig bevredigend. De landen dan ook, die in onze eeuw hun burgerlijk recht opnieuw geregeld hebben, hebben die gelegenheid tevens benut om het internationaal privaatrecht meer systematisch te regelen (1).

Waar een zodanige onvoldoende wettelijke voorziening in alle drie de Benelux-landen wordt aangetroffen, leent het onderwerp van het internationaal privaatrecht zich bijzonder tot een gemeenschappelijke nieuwe regeling.

Tegen een herziening der wettelijke bepalingen betreffende het internationaal privaatrecht, is door enkele rechtsgeleerden een meer opportunistisch dan principieel bezwaar ontwikkeld; het zou thans niet het juiste ogenblik zijn om de herziening ter hand te nemen, omdat het internationaal privaatrecht zich in een overgangsstadium zou bevinden, zonder dat zich reeds bezonken meningen gevormd hebben. De argumenten echter, thans pro en contra naar voren gebracht, zijn geen andere dan die reeds gedurende vele tientallen jaren van weerszijden aangevoerd zijn. En mocht een principiële wijziging in de structuur van de verhouding der staten tot stand komen, dan is het nog steeds tijd om met vele andere onderwerpen ook het internationaal privaatrecht te herzien, indien — hetgeen nog twijfelachtig is — er dan reden zal zijn om in het internationaal privaatrecht belangrijke wijzigingen te brengen.

Gaat men uit van de noodzakelijkheid van een gemeenschappelijke regeling van het internationaal privaatrecht, dan kan men zich de vraag stellen of deze regeling alleen dient te bepalen, wanneer de wetten der Benelux-landen van toepassing zullen zijn, of dat ook de toepasselijkheid van de wetten van andere landen in de regeling dient betrokken te worden. Hoewel in het begin der XIX^{de} eeuw de wetgevingen zich veelal beperkten tot vast te stellen, wanneer het eigen recht op internationale gevallen moest toegepast worden (art. 3 Burgerlijk Wetboek van België en Luxemburg; art. 6 Ned. Wet A. B.), ja zelfs Nederland in 1927 zich bij de regeling van het zeevervoer nog beperkte tot aan te geven, wanneer de Nederlandse rechter de Nederlandse wet moet toepassen,

zo vindt dit standpunt thans geen verdediging meer.

Ook de omstandigheid, die hier voorgesteld wordt, dat drie landen het onderwerp bij tractaat zullen regelen, mag hierbij geen invloed hebben. De toestand, dat de drie landen in hun onderling rechtsverkeer andere voorschriften van internationaal privaatrecht zouden toepassen dan in het overige internationale rechtsverkeer, zou in plaats van een vooruitgang een achteruitgang betekenen; de rechter zou twee stelsels van internationaal privaatrecht moeten kennen en toepassen en er zouden geschillen ontstaan alleen over de vraag of de ene of de andere regeling op een geschil toepasselijk zou zijn.

Bovendien laat zich hier de overweging gelden, dat bij een wettelijke regeling van het internationaal privaatrecht niet uitsluitend nationale belangen in aanmerking mogen komen. De oplossing, die de ene wetgeving in een internationaal geval geeft, moet in beginsel ook voor iedere andere wetgeving aanvaardbaar zijn. Anders verkrijgt men de toestand, dat één zelfde geval verschillend berecht wordt, al naarmate van het land, waarin toevallig de procedure gevoerd wordt. Dit gevaar is zeker niet in alle gevallen te vermijden, maar moet toch tot een minimum beperkt worden. Vandaar dat men zoveel mogelijk als uitgangspunt van een wettelijke regeling van het internationaal privaatrecht het beginsel dient te nemen: Stel uw regels van internationaal privaatrecht zo op, dat zij ook in een wereldrecht niet misplaatst zouden zijn.

Een verdere algemene opmerking betreft de mate van volledigheid, waarnaar bij een wettelijke regeling van het internationaal privaatrecht gestreefd moet worden. Het zou een ernstige fout zijn, indien men van het onvolledige der tegerwoordige regeling in het andere uiterste zou vervallen en naar een wettelijke regeling van alle gevallen, die zich kunnen voordoen, zou streven. Is een dergelijke volledigheid bij iedere wettelijke regeling een gevaarlijk ideaal, bij het internationaal privaatrecht is het dubbel bedenkelijk zich dit als doel te stellen. De vele complicaties, waartoe een abstracte wettelijke regeling en de steeds wisselende feitelijke verhoudingen aanleiding geven, zijn voor eigen recht en eigen maatschappij nog enigszins te overzien; bij de regels van internationaal privaatrecht moet men echter om de uitwerking van een algemeen voorschrift te kunnen peilen ook bekend zijn met de rechtsinstellingen en de feitelijke verhoudingen der vreemde landen. Geen wetgever, hoe goed onderlegd, kan zich hier zeker wanen. Bovendien spelen in het internationaal privaatrecht sommige leerstukken — als het qualificatieprobleem, de wetsontduiking — een rol, problemen, die de wetenschap nog steeds niet scherp geformuleerd heeft, laat staan op bevredigende wijze tot oplossing gebracht heeft.

Om deze redenen is het geraden, zich in een wettelijke regeling tot de voor de praktijk meest belangrijke gevallen te bepalen, het aan de rechtspraak en wetenschap overlatend om de wettelijke leemten aan te vullen.

Wel zou het zeer gewenst zijn, dat deze aanvulling der wettelijke leemten in de drie landen op gelijke wijze geschiedde en dat eveneens vragen van uitlegging betreffende gemeenschappelijke artikelen in de drie landen in dezelfde zin beantwoord werden. Een formulering van het recht in de wet is slechts een haltepunt in een voortgezet ontwikkelingsproces, dat sterk door de rechtspraak en de zich wijzigende behoeften van het maatschappelijk verkeer beïnvloed wordt. Daarom verlangt een gemeenschappelijke wetgeving bij tractaat daarnaast één gemeenschappelijk hoogst rechtscollege, hetwelk leiding bij de uitlegging

en de aanvulling van de in het tractaat geregelde stof kan geven. Dit is echter een onderwerp, dat buiten dit tractaat staat, al hangt het welslagen van het tractaat op de duur ten naauwste met de instelling van een zodanige hoogste rechter samen.

Toelichting op de artikelen

Art. 1. In dit artikel wordt een omschrijving gegeven van wat in dit tractaat bedoeld wordt met de wet van een land. In tweërlei opzicht behoeft deze uitdrukking een verduidelijking.

In de eerste plaats moest buiten twijfel gesteld worden, dat niet alleen de voorschriften, die aan een besluit van een wetgever hun ontstaan danken, onder het begrip « wet » begrepen zijn, maar evenzo iedere algemene regel, die in dat land rechtskracht bezit, b.v. krachtens een gewoonterecht, een bindend rechterlijk precedent, een algemeen erkende en toegepaste rechtsleer, enz. De hier in de wet gegeven verduidelijking zou overbodig zijn, indien in plaats van « de wet van een land » van « het recht van een land » gesproken werd. Het woord « recht » met zijn dubbele betekenis (recht in subjectieve en recht in objectieve zin) werkt echter dikwijls verwarrend; bovendien kan op een oud internationaal gebruik gewezen worden om hier van « wet » (lex) en niet van « recht » (jus) van een land te spreken.

In de tweede plaats moest de twistvraag een oplossing vinden, of onder de « wet van een land » ook de voorschriften van internationaal privaatrecht van dat land begrepen zijn. Deze vraag wordt veelal aangeduid als de vraag naar de al of niet aanvaarding ener herverwijzing (renvoi).

De Nederlandse rechtspraak en schrijvers wijzen in meerderheid toepassing van vreemde regels van internationaal privaatrecht af (2). De Belgische rechtspraak en auteurs zijn verdeeld (3), terwijl de Luxemburgse rechtspraak de terugwijzing gunstig gezind is (4).

Het tractaat verbiedt niet onder alle omstandigheden met vreemd internationaal privaatrecht rekening te houden, maar ziet evenmin in iedere verwijzing naar een vreemde wet tevens een verwijzing naar de regels van het internationaal privaatrecht van de vreemde wet. Het tractaat vermeldt uitdrukkelijk de gevallen, waarin met vreemd internationaal privaatrecht moet rekening gehouden worden. Het doet dit, wanneer daardoor een grotere gelijkheid van rechtstoepassing in de verschillende landen verzekerd wordt en vooral wanneer daardoor tevens de toepassing van de eigen wet van de rechter bevorderd wordt. Men vergelijk hierbij in het bijzonder artikel 15, onder 2 en 3, en artikel 25 en de daarbij gegeven toelichting. Ook in artikel 14, eerste lid, en in het aan het slot, van artikel 23 vermelde geval wordt aan een bepaling van buitenlands internationaal privaatrecht rechtsevolg toegekend.

Buiten deze bijzondere gevallen wijst, blijkens het eerste lid van dit artikel, het tractaat de herverwijzing af. Wanneer een wetgever, na overweging van al het voor en tegen, een voorschrift van internationaal privaatrecht geeft, dient hij, niet zonder bijzondere grond, zijn eigen regel te vervangen door een, die zonder enige controle zijnerzijds, door een vreemde wetgever opgesteld is en die hij zelf heeft afgekeurd. Wanneer b.v. de wetgever het wenselijk oordeelt, dat een ganse nalatenschap door één en dezelfde wet beheerst wordt en daarvoor de wet van de nationaliteit of van de laatste woonplaats van de erflater aanwijst, dan mag dit beginsel niet prijs gegeven worden, omdat volgens het internationaal privaatrecht van de

aangewezen wetgeving de erfopvolging geregeld wordt door de wetten der landen, waar de goederen der nalatenschap gelegen zijn.

Het tweede lid geeft een algemene bepaling omtrent de betekenis van de uitdrukking « woonplaats », uitdrukking, die in verschillende artikelen van het tractaat gebruikt wordt (zie b.v. artikel 5, lid 2, artikel 12, artikel 13, artikel 15, artikel 17, artikel 21).

Het tractaat regelt niet in het algemeen volgens welke wet de technische termen van de in het tractaat opgestelde regels moeten uitgelegd worden (de z.g. vraag der qualificatie), ook dus niet ten aanzien van de term « woonplaats ». Hier wordt alleen bepaald dat bij de vaststelling, waar iemand zijn woonplaats heeft, geen rekening gehouden mag worden met eisen, die een Staat aan vreemdelingen voor de verkrijging van een woonplaats binnen zijn gebied stelt. M.a.w. de rechter mag aan een « domicile de fait » van een vreemdeling in enige Staat niet het karakter van een « domicile de droit » ontzeggen, omdat die persoon niet aan bepaalde vereisten voldoet, die dat land voor het verkrijgen van een woonplaats door vreemdelingen stelt. Gelijk bekend heeft dit verschil tussen een « domicile de droit » en een « domicile de fait » van vreemdelingen vooral in het Franse recht — ook op het gebied van het internationaal privaatrecht — een rol gespeeld (5). Krachtens de voorgestelde bepaling mag een rechter in een der tractaatlanden dit onderscheid niet maken.

Art. 2. De eerste zinsnede van dit artikel bepaalt hetzelfde als thans is voorgeschreven omtrent « l'état et la capacité » in artikel 3 van het Burgerlijk Wetboek van België en Luxemburg omtrent « l'état et la capacité » en omtrent « de staat, de rechten en de bevoegdheid » in art. 6 van de Nederlandse wet A. B. Alleen wordt in het tractaat, doordat de bepaling algemeen luidt, iedere twijfel opgeheven, dat de bepaling zowel voor eigen onderdanen als voor vreemdelingen geldt, terwijl ten aanzien der bevoegdheid (capacité) in de Nederlandse tekst duidelijk wordt te kennen gegeven, dat zowel de handelsbekwaamheid als de rechtsbevoegdheid (la capacité de jouissance et la capacité d'exercice des droits) daaronder begrepen zijn. In de Franse tekst drukt het woord capacité in voldoende mate deze beide begrippen uit.

Op het nationaliteitsbeginsel is herhaaldelijk ernstige critiek uitgeoefend. Velen menen, dat iemands civielrechtelijke activiteit meer met het land van zijn woonplaats, dan met het land, welks nationaliteit hij bezit, samenhangt. Bovendien zou het een ongewenste toestand zijn, dat in een land tal van personen woonachtig zouden zijn en aan het rechtsleven deelnemen, wier staat en bevoegdheid naar een vreemd recht beoordeeld moeten worden. Tenslotte wijst men op de toenemende betekenis der Angelsaksische en Zuid-Amerikaanse landen, die zich bij dit onderwerp naar de wet van de woonplaats richten.

Deze gronden zijn echter niet krachtig genoeg om het bestaande stelsel, dat reeds meer dan honderd jaar in de drie landen gegolden heeft, prijs te geven. Zeer dwingende motieven zouden moeten gelden, zou men thans van een gans ander beginsel uitgaan. Deze zijn niet aanwezig. Nog steeds spreekt meer voor het beginsel der nationaliteit dan voor dat der woonplaats. De organisatie der familie vormt een integrerend deel van de bouw van een Staat. De onderdanen van een Staat dienen daarom, onverschillig waar zij zich bevinden, aan het recht van hun land, voor zover dit hun familieverhoudingen regelt, onderworpen te blijven.

Deze toepassing der nationale wet in het familie-

recht heeft, bovendien, ook praktische voordelen. In de eerste plaats zij er op gewezen, dat verschillende staatkundige wetten aan de burgerlijke staat gevolgen verbinden. In de wet op de nationaliteit, b.v. wordt voortdurend rekening gehouden met de gehuwde staat, de meerderjarigheid, de staat van wettig of natuurlijk kind van een persoon, enz. In deze wet kan dit slechts betrekking hebben op een krachtens de nationale wet verkregen staat, meerderjarigheid, enz. Men kan echter bezwaarlijk de wettigheid van een kind of het gehuwd zijn van echtgenoten nu eens naar de ene, dan weer naar de andere wet beoordeelen, al naarmate dit voor de vaststelling der nationaliteit of voor de burgerlijke rechtsbetrekkingen dezer personen van belang is.

Verder is in het internationale recht de nationaliteit een criterium, dat scherper bepaald is dan dat der woonplaats. Ieder land heeft omtrent de woonplaats zijn eigen opvatting, zonder dat die opvatting ook door andere landen behoeft aanvaard te worden. Ten aanzien van de nationaliteit daarentegen geldt onbetwist, dat elk land zelf vaststelt wie het tot zijn onderdanen rekent en dat deze vaststelling door andere landen erkend wordt. Bovendien is een woonplaats gemakkelijk verwisselbaar, een nationaliteit niet. Juist bij vragen betreffende de burgerlijke staat bestaat het gevaar, dat, wanneer de wet van de woonplaats beslistend is, deze staat telkens naar een andere wet beoordeeld moet worden of dat de belanghebbende een woonplaats kiest om de wet, die hem het voordeligst lijkt, toepasselijk te maken. Men kan hiertegen niet aanvoeren, dat een zodanige handelwijze steeds in fraudem legis geschiedt en derhalve geen gevolgen kan hebben, wanneer iemand zonder kunstgrepen op normale wijze de voorwaarden schept, waaraan de wet een rechtsgevolg verbindt, dan kan men een zodanig handelen niet als in fraudem legis aanmerken; beschouwt men het resultaat als verwerpelijk, dan is dit slechts een bewijs, dat de voor het gevolg gestelde voorwaarden niet deugen.

Tevergeefs wordt hiertegen aangevoerd, dat steeds meer landen de persoonlijke staat door de wet van de woonplaats laten bepalen. Immers, in vele gevallen is dit slechts het gevolg van een afkeer of onverschilligheid om naar een internationaal aanvaardbare oplossing te zoeken; men heeft slechts oog op het rechtsverkeer in eigen land en op hetgeen voor eigen rechter het eenvoudigste is. Duidelijk komt dit uit, doordat vele Staten, die tot het domiciliebeginsel zijn overgegaan, dit alleen voor vreemdelingen op hun grondgebied doorvoeren, eigen onderdanen in de vreemde, daarentegen, aan hun nationale wet onderwerpen (6). Ook Engeland, dat van ouds het domiciliebeginsel toepast, bindt nog Engelse onderdanen in de vreemde in sterke mate aan het Engelse recht door de grote uitbreiding, die zijn rechtspraak aan het domicil of origin geeft (7). Een zodanige regeling is echter niet verenigbaar met een internationale samenwerking der volkeren, die de wetgever bij de regeling van het internationaal privaatrecht voor ogen moet staan.

Hoewel nu wegens de hier aangegeven redenen het tractaat het nationaliteitsbeginsel handhaaft, geschiedt dit niet zo stroef als in het vroegere recht. Er zijn in het tractaat verschillende gevallen, waarin de Belgische (onderscheidenlijk Nederlandse, Luxemburgse) rechter de staat en bevoegdheid van vreemdelingen volgens de wet van hun woonplaats moet bepalen (zie de artikelen 10, 11, 15, ook art. 25). Het zijn gevallen, waarin de geschetste bezwaren niet of in mindere mate gelden of waarin bijzondere redenen

voor het prijsgeven van het nationaliteitsbeginsel pleiten, b.v., het feit, dat de betrokken persoon geen nationaliteit bezit.

Voor de vraag, hoe beslist moet worden, wanneer een persoon meer dan één nationaliteit bezit, geeft het in 1930 gesloten tractaat, hetwelk in Nederland in 1937 in werking getreden is, een oplossing (8). Dit tractaat bepaalt, dat een persoon, die twee of meer nationaliteiten bezit, door ieder van de Staten, waarvan hij de nationaliteit bezit, als onderdaan kan worden beschouwd (art. 3). In een derde Staat zal volgens dit tractaat een persoon, die twee of meer nationaliteiten bezit, moeten worden behandeld alsof hij er slechts één heeft; bij de keuze zal de voorkeur gegeven worden, hetzij aan de nationaliteit van het land, waarin de persoon zijn gewone en voornaamste verblijf heeft, hetzij aan de nationaliteit van het land, waartoe hij geacht mag worden feitelijk in de nauwste betrekking te staan (art. 5). Deze voorschriften zijn zo zeer in de redelijkheid gegrondvest, dat zij ook toepassing kunnen vinden daar waar het tractaat niet geldt.

Wanneer binnen het grondgebied van een Staat meer dan één stelsel van burgerlijk recht geldt, zal het recht van die Staat bepalen, welk van die stelsels op zijn onderdanen in de vreemde van toepassing is. En wanneer die Staat afziet van toepassing van nationaal recht op onderdanen, die in het buitenland woonachtig zijn, dan is gemeenlijk artikel 15, onder 2 of 3, van het tractaat van toepassing.

Het tweede lid van artikel 2 beperkt enigszins de werking van het in het eerste lid bepaalde. Een overeenkomstige beperking is in navolging van § 35 van de Inleiding van het Pruisische «Allgemeine Landrecht» en van artikel 7, lid 3, van de Invoeringswet op het Duitse Burgerlijk Wetboek in vele moderne buitenlandse wetten te vinden. De Duitse bepaling beperkt zich er echter toe een vreemdeling bekwaam te verklaren om rechtshandelingen in Duitsland te verrichten, wanneer hij volgens de Duitse wet bekwaam is, ook al is hij, volgens zijn nationale wet, tot die handeling onbekwaam. Deze regel maakt een inbreuk op het in de inleidende overwegingen op de voorgrond geplaatste beginsel, dat, geen wettelijke bepaling betreffende het internationaal privaatrecht dient gegeven te worden, die niet in een wereldrecht op haar plaats zou zijn. Wanneer het redelijk is, dat onderdanen van eigen land beschermd worden tegen een beroep van vreemdelingen op een onbekwaamheid, die alleen volgens hun nationale wet bestaat, dan is het evenzeer redelijk, dat een vreemdeling beschermd wordt tegen een beroep van eigen onderdanen op hun onbekwaamheid, wanneer de laatstgenoemden in een vreemd land, hetwelk die onbekwaamheid niet kent, gehandeld hebben. Een zodanige regel van algemene strekking komt in artikel 2, lid 2, der tractaten betreffende wetsconflicten ten aanzien van wissels en chèques voor. Een even algemene bepaling wordt hier in het tractaat gegeven. De bescherming der wederpartij wordt echter in het tractaat beperkt tot hen, die te goeder trouw en in overeenstemming met de wet van de plaats der handeling, de onbekwame als handelingsbekwaam beschouwden; wist de wederpartij, dat de handelende persoon volgens zijn nationale wet handelingsonbekwaam was, dan blijft de hoofdregel van het eerste lid gehandhaafd en vindt de uitzondering geen toepassing (9).

Art. 3. Dit artikel heeft betrekking op de staat van rechtspersonen. Het laat in het midden of aan rechtspersonen een nationaliteit in dezelfde zin als aan

natuurlijke personen moet worden toegekend. Het artikel brengt derhalve niet de oplossing voor vragen als: welke rechtspersonen zijn gerechtigd de nationale vlag op hun schepen te voeren, welke rechtspersonen moeten als vijandelijk onderdaan worden beschouwd en diensgevolge onder sekwester worden gesteld, enz. Bij de beantwoording van zodanige vragen met een staats- of volkenrechtelijke achtergrond, moet veeleer gelet worden op de nationaliteit van hen, die het doen en laten der rechtspersoon beheersen, dan op het land, waar de rechtspersoon gevestigd is.

Het artikel beperkt zich er toe, de voornaamste vragen, waartoe rechtspersonen in het internationaal privaatrecht aanleiding geven, tot een oplossing te brengen.

In overeenstemming met de in de drie Benelux-landen algemeen in rechtspraak en literatuur gehuldigde leer, laat het tractaat de wet van het land der vestiging beslissen of een lichaam rechtspersoonlijkheid bezit (10). Het is deze wet ook, die bepaalt, welke organen de rechtspersoon vertegenwoordigen (11).

Het tweede lid dient om te voorkomen, dat een aldus gevestigde rechtspersoon een grotere rechtsbevoegdheid zou hebben dan aan een inlandse is toegestaan. Beperkingen, die een wetgeving stelt aan de rechten, die een bepaald soort van rechtspersonen kan verkrijgen, of aan de rechtshandelingen, die zij kan verrichten (b.v. een verbod om onroerende goederen te bezitten, of om een bedrijf uit te oefenen), dragen een publiekrechtelijk karakter en moeten voor alle rechtspersonen gelijkelijk gelden, onverschillig waar zij gevestigd zijn (12). Er zij op gewezen, dat dit tweede lid ook toepassing zal vinden in het rechtsverkeer tussen de Benelux-landen onderling. Een Nederlandse stichting zal dus niet in België een bedrijf kunnen uitoefenen, hoewel haar dit in Nederland vrij staat.

Het laatste lid van het artikel dient om moeilijkheden te voorkomen bij de beantwoording der vraag, waar een rechtspersoon moet geacht worden gevestigd te zijn; uit de verschillende mogelijkheden — plaats in de statuten aangewezen; plaats der grootste activiteit; plaats van vestiging der hoofdadministratie — is de laatste gekozen. Aldus is ook thans in de Benelux-landen de heersende opvatting (13).

De bepaling geldt overigens alleen voor de toepassing van dit artikel 3. Zij belet geenszins, dat ieder der drie landen kan bepalen, dat andere gevolgen, die aan een woonplaats verbonden zijn — b.v. het daar ter plaatse kunnen dagvaarden —, ook aan de plaats, waar een bijkantoor gevestigd is, kunnen verbonden worden.

Het feit, dat in de statuten of reglementen van een rechtspersoon verklaard wordt, dat de hoofdadministratie op een bepaalde plaats gevestigd is, is onvoldoende om deze verklaring als juist aan te nemen, wanneer zij slechts pro forma of ter wetsontduiking geschied is. Men mag verlangen, dat in werkelijkheid het centrum van beheer der rechtspersoon op een plaats te vinden is, wil deze plaats als die der vestiging der rechtspersoon beschouwd kunnen worden.

Art. 4. Dit artikel geeft een aanvulling op de regel van artikel 2. Het in dit artikel bepaalde is in overeenstemming met de thans heersende rechtspraak en beantwoordt ook aan artikel 1 van het Haagse tractaat betreffende de rechten en de verplichtingen der echtgenoten en hun goederen. Echter terwijl dat tractaat in artikel 1 alleen verwijst naar de nationale wet der echtgenoten, houdt dit artikel 4 met de mogelijkheid rekening, dat echtgenoten door hun huwelijk niet dezelfde nationaliteit hebben verkregen. Met het oog op deze mogelijkheid wordt de nationale wet van de

man beslissend verklaard. Indien tijdens het huwelijk alleen één der echtgenoten van nationaliteit verandert en daardoor de echtgenoten niet meer dezelfde nationaliteit hebben, is artikel 8 van toepassing. Men vergelijkte voor dat geval het bij dit artikel 8 opgemerkte.

Onder de « rechten en verplichtingen » tussen echtgenoten » is ook de maritale macht begrepen.

Dientengevolge wordt de maritale macht door dit artikel en niet door het volgende beheerst.

In de tweede zinsnede van het artikel wordt in verband met deze maritale macht een uitzondering gemaakt op de regel, dat bij verschil van nationaliteit van de echtgenoten de nationale wet van de man de voorrang heeft. Deze uitzondering betreft het geval, dat de nationale wet van de vrouw haar huwelijk volledig handelsbekwaam verklaart.

Deze handelsbekwaamheid mag zij niet tengevolge van de nationale wet van de man verliezen. Het omgekeerde daarentegen geldt niet. Wanneer de nationale wet de man geen maritale macht kent, die van de vrouw wel, kan men de man niet in strijd met zijn nationale wet een maritale macht opdringen; ook de regels, die in bijzonderheden die maritale macht zouden regelen, zijn in zijn nationale wet niet te vinden.

Al is een gehuwde vrouw volgens haar nationale wet handelingsbekwaam, dan volgt daaruit nog niet, dat zij het recht heeft een tussen haar en haar man bestaande goederengemeenschap met volkomen gelijke rechten als de man te besturen. Het bestuur van de gemeenschap is een vraag van huwelijksgoederenrecht, die aan de hand van het volgend artikel beantwoord moet worden.

Art. 5. In aansluiting bij de heersende mening in Nederland (14) en overeenkomstig de opvatting, die in België thans de eerste plaats schijnt te bekleden (15), is de nationale wet der echtgenoten op het ogenblik der huwelijksvoltrekking — en bij verschil van nationaliteit de nationale wet van de man — aangewezen als de wet, die het huwelijksgoederenrecht beheerst. Deze wet geeft en voor de echtgenoten en voor derden meer zekerheid omtrent het toepasselijke recht dan de wet die, vermoedelijk door de echtgenoten gewild is, naar welke wet men zich tot heden in Luxemburg richt (16).

Op de regel wordt echter een uitzondering gemaakt voor het geval, dat echtgenoten zonder huwelijkse voorwaarden trouwen en de man, wiens nationaliteit beslissend is, hetzij doordat hij daar nimmer een woonplaats heeft gehad, hetzij doordat er reeds meer dan vijf jaren verlopen zijn sinds het tijdstip, dat hij zich blijvend in het buitenland vestigde. In deze gevallen mag men aannemen, dat de echtgenoten zich hebben willen onderwerpen aan het wettelijk huwelijksgoederenrecht van de plaats hunner vestiging. Zonder huwelijksvoorwaarden wordt dan dit huwelijksgoederenrecht voor hen geldend, tenminste wanneer het nationale recht van de man een zodanig huwelijksgoederenrecht niet verbiedt. Immers ook in deze gevallen blijft het huwelijksgoederenrecht onderworpen aan het nationale recht van de man. Slechts behoeven alsdan geen huwelijksvoorwaarden gemaakt te worden, om het huwelijksgoederenrecht van de eerste gemeenschappelijke woonplaats tot gelding te brengen.

De wet, die het huwelijksgoederenrecht beheerst, is zowel van toepassing, wanneer er geen huwelijksvoorwaarden gemaakt zijn, als wanneer deze wel aanwezig zijn, doch de rechtsgevolgen daarvan bepaald moeten worden.

Voor de bekwaamheid om huwelijksvoorwaarden te maken, geldt natuurlijk de regel van artikel 2 en voor de vorm die van artikel 23.

Bij wijziging van nationaliteit blijft het eenmaal geldende huwelijksgoederenrecht onveranderd van kracht. In tegenstelling met sommige wetgevingen, die alleen voor de reeds verkregen goederen het oude recht van belang achten, heeft men gemeend, dat de onveranderlijkheid, die reeds voor een gewoon contract geldt, met nog meer reden bij het huwelijksgoederenrecht mocht aangenomen worden. Zo ook is de algemene opvatting in de drie Benelux-landen.

Een uitzondering maakt het tractaat slechts voor de vraag of tijdens het huwelijk het krachtens wet of huwelijksvoorwaarden geldende huwelijksgoederenrecht door huwelijksvoorwaarden gewijzigd kan worden. Daar voor huwelijksvoorwaarden in ieder geval de medewerking van beide echtgenoten nodig is, draagt het tractaat over dit punt de beslissing op aan de wet van de nieuwe nationaliteit. Dit is in overeenstemming met artikel 4 van het Haagse tractaat betreffende het huwelijksgoederenrecht, maar in afwijking van hetgeen de Belgische schrijvers gewoonlijk verdedigen.

De slotalinea van artikel 5 zou streng genomen overbodig geacht kunnen worden, omdat alle wetgevingen, die wijziging van huwelijksgoederenrecht toelaten, een bepaling hebben, waarbij aan een zodanige wijziging geen terugwerkende kracht ten nadele van derden wordt toegekend. Daar het echter mogelijk is, dat een of andere Staat zou verzuimd hebben dit te bepalen, is deze bepaling, wier tekst aan die van artikel 4, 2de lid, van het Haagse tractaat is ontleend, hier opgenomen.

Art. 6. Bij de regeling van de echtscheiding in het internationaal privaatrecht staat men voor de moeilijkheid, dat de tegenwoordige rechtspraktijk in de drie landen zeer verschillend is. Op twee belangrijke punten echter stemmen alle drie overeen: 1° Dat een echtscheiding van eigen onderdanen, in het buitenland uitgesproken, door de nationale autoriteiten slechts erkend wordt wanneer de echtscheiding volgens de nationale wet mogelijk was (17); 2° Dat voor vreemdelingen, die in Nederland, respectievelijk België of Luxemburg, wensen te scheiden, in ieder geval de daarvoor door de *lex fori* gestelde eisen vervuld moeten zijn (18).

Het verschil openbaart zich echter: 1° Wanneer de echtgenoten niet dezelfde nationaliteit hebben; 2° Wanneer een vreemde wet voor een echtscheiding voorwaarden stelt, die het Belgische, onderscheidenlijk het Nederlandse of het Luxemburgse recht niet stelt.

In België verlangt tegenwoordig de rechtspraak meestal, dat een in België ingestelde echtscheidings-eis zowel volgens het nationale recht van ieder der echtgenoten, als volgens de *lex fori* toelaatbaar moet zijn, of wordt de voorrang verleend aan het nationale recht van de man, beschouwd als het recht van het gezin. De eerste opvatting is, gelijk bekend, ook terug te vinden in het Haagse tractaat (artikel 1) (19).

In Nederland daarentegen vraagt gewoonlijk de rechter bij een voor hem door vreemdelingen ingestelde echtscheidingsvordering, waarop het Haagse tractaat niet van toepassing is, alleen, of de vordering volgens de Nederlandse wet ontvankelijk is (20). Dit laatste heeft reeds nu het ongewenste gevolg, dat vele onderdanen uit landen, waar het scheiden veel moeilijker is dan in Nederland, hun woonplaats naar Nederland overbrengen alleen om aldus een scheiding te verkrijgen, die hun nationale wet niet toelaat.

Het tractaat neemt hier een tussenstandpunt in. Het verlangt, dat steeds door een inheemse rechter bij een echtscheiding met de eisen van de wet der nationaliteit van de echtgenoten wordt rekening gehouden. Wanneer echter de echtgenoten niet dezelfde nationaliteit hebben, kan met de eisen, die de wet van de eiser stelt, volstaan worden. In België nemen sommige schrijvers en vonnissen hetzelfde standpunt in (21). Dit is ook de zienswijze van de jongste Luxemburgse rechtspraak (22). De ervaring in verschillende landen opgedaan met de rechtspraak betreffende vrouwen, die gehuwd waren met onderdanen, wier recht echtscheiding niet toeliet, en die voor haar nationale rechter echtscheiding vroegen, toont duidelijk aan, dat een rechter bij een verschil van nationaliteit der echtgenoten moeilijk meer eisen kan stellen dan de eigen wet en de wet van de nationaliteit van de eiser doen.

Voor het geval in conventie en in reconventie een eis tot echtscheiding wordt ingesteld, zal de rechter, bij verschil van nationaliteit der echtgenoten, op iedere vordering een ander recht moeten toepassen. Deze oplossing is noodzakelijk, omdat niet van de wijze, waarop een vordering aanhangig gemaakt wordt, haar gegrondheid afhankelijk mag zijn.

Gehandhaafd is de regel, dat in geen der contracterende Staten een vordering of een verzoek tot echtscheiding mag toegewezen worden, indien in het gegeven geval de wet van de rechter geen echtscheiding toelaat. Het tractaat heeft dit imperatief voorgeschreven en niet aan het oordeel van iedere Staat of diens rechter overgelaten, om zoveel mogelijk de uniformiteit van het internationaal privaatrecht in de drie landen te verzekeren. Thans wordt dit standpunt in alle drie landen in de rechtspraak gevolgd. Mochten de opvattingen zich dienaangaande wijzigen, dan is het wenselijk, dat het in de drie landen gelijkelijk geschiedt en niet tot uiteenlopende regelingen leidt.

De wet van de rechter mag zich niet in het gegeven geval tegen de echtscheiding verzetten. Dit wil niet zeggen, dat de grond tot echtscheiding van de nationale wet en die van de *lex fori* dezelfde moet zijn. Voldoende is, dat het gegeven geval, zowel volgens de nationale wet als volgens de *lex fori*, een grond, hoe uiteenlopend ook, oplevert. In de ene wet kan dit b.v. zijn een kwaadwillige verlating, in de andere wet een grove belediging. Bestaat in een zodanig geval niet slechts een verschil in qualificatie, maar ook in de feitelijke grondslag, dan moet de eiser beide gronden bewijzen.

Het artikel is overigens van toepassing, onverschillig de wijze, waarop de echtscheiding tot stand komt, door rechterlijk vonnis of rechterlijke beschikking of door besluit van een administratieve autoriteit.

Het artikel is verder zowel van belang voor de procedures tot echtscheiding, die in een der contracterende Staten gevoerd worden, als voor elders uitgesproken vonnissen. Ook hierbij dient men echter wederom met het in art. 15 en 25 bepaalde rekening te houden. Voor echtscheidingsvonnissen in de vreemde in afwijking van het in art. 6 bepaalde uitgesproken is vooral art. 15 onder 3 van belang. Een elders door de rechter van de woonplaats der echtgenoten uitgesproken echtscheiding zal dan alleen in de tractaatlanden niet erkend worden, wanneer in het nationale land van de eiser deze echtscheiding ook niet erkend wordt. Heeft dat land geen bezwaar om de echtscheiding als geldig te erkennen niettegenstaande de eisen, door zijn wetgeving voor scheidingen gesteld, niet vervuld zijn, dan mogen de Benelux-landen ook geen bezwaar maken om deze echtscheiding te erkennen.

Art. 7. Dit artikel bepaalt voor scheiding van tafel en bed hetzelfde als voor echtscheiding. De tweede zinsnede is noodzakelijk, omdat in sommige landen alleen echtscheiding en geen scheiding van tafel en bed mogelijk is. Mocht nu in het land van de rechter in het gegeven geval slechts een scheiding van tafel en bed toegelaten zijn, dan zou zonder deze zinsnede geen echtscheiding te verkrijgen zijn, omdat de *lex fori* deze in het gegeven geval niet toelaat, en geen scheiding van tafel en bed, omdat de nationale wet zich daartegen verzet.

Art. 8. Dit artikel wil een echtgenoot niet van rechtspositie doen veranderen, wanneer alleen de andere echtgenoot van nationaliteit verandert. Is dus de wet van de gemeenschappelijke nationaliteit van toepassing geweest en verandert alleen één der echtgenoten van nationaliteit, dan blijft de wet van de laatste gemeenschappelijke nationaliteit van toepassing (23). Men vergelijke in gelijke zin artikel 9 van het Haagse huwelijksgoederentractaat.

Een uitzondering wordt slechts gemaakt voor het geval, dat een vrouw de nationaliteit, die zij door haar huwelijk verloren heeft, terug verkrijgt. Een zodanig geval van herverkrijging van nationaliteit door de vrouw moet op dezelfde wijze behandeld worden als wanneer zij haar nationaliteit door het huwelijk niet verloren heeft.

Art. 9. De betrekkingen tussen ouders en wettige kinderen worden beheerst door de nationale wet van de ouders en bij verschil van nationaliteit door de nationale wet van de vader. Deze betrekkingen verzetten zich er tegen, dat men op twee wetten tegelijk acht zou slaan. Evenals bij de betrekkingen tussen de echtgenoten heeft het tractaat in aansluiting met de thans heersende mening in de Benelux-landen de wet van de man verkozen (24).

Tot de onderwerpen, die aldus door de wet van de vader beheerst worden, behoren: of het kind als wettig beschouwd moet worden; welke de vereisten voor wettiging zijn en de gevolgen van dien; de alimentatieplicht, het gezag, dat de ouders over hun minderjarige kinderen hebben, het wettelijk vruchtgenot, enz. Voor de voogdij vergelijke men het volgende artikel.

Meer betwist dan ten aanzien van wettige is ten aanzien van buitenechtelijke kinderen de vraag, welke wet de betrekkingen tussen hen en hun ouders moet beheersen.

In België en Luxemburg zijn de meningen hieromtrent verdeeld (25). In Frankrijk overheerst de mening, dat de Franse wet, wanneer deze hetzij de wet van de ouder, hetzij die van het kind is, vóór een vreemde wet in aanmerking moet komen (26). In Nederland geeft men meestal de voorkeur aan de wet van de ouders (27).

Het tractaat heeft eveneens de laatste wet verkozen, omdat de ouder evenzeer als het kind bij de vast te stellen rechtsverhouding betrokken is en omdat de nationaliteit van de ouders vaststaat, terwijl die van het kind juist van zijn staat afhankelijk is en diens nationaliteit daarom minder geschikt is om zijn staat te bepalen; het minderjarige kind immers, dat ten aanzien van zijn vader een staat heeft, volgt meestal de nationaliteit van de vader; het kind, dat alleen ten aanzien van zijn moeder een staat heeft, de nationaliteit van zijn moeder.

Of een erkenning van een kind nodig is om een kind een staat te bezorgen en, zo ja, wat de voorwaarden voor deze erkenning en wat haar gevolgen zijn, wordt dehalve door de nationale wet van de ouder bepaald.

Bij een wisseling van die nationaliteit verandert derhalve ook het op de verhouding tussen de ouder en het kind toepasselijke recht; nochtans moeten verkregen rechten overeenkomstig artikel 25 geëerbijdigd worden.

Heeft een onwettig kind zowel een staat ten aanzien van zijn moeder als ten aanzien van zijn vader, doch wordt ieder dezer beide staten door een andere wet beheerst, dan worden de twee wetten naast elkaar toegepast. Hoogst zelden zal dit tot conflicten aanleiding geven, vooral omdat de vraag, wie der beide ouders de voogdij zal voeren en daarmee de verblijfplaats voor het kind kan bepalen, in het volgende artikel de wet van het kind beslissend is verklaard. Mocht desalniettemin eens een conflict tussen de beide toepasselijke bepalingen intreden, dan dient de rechter met het belang van het kind voor ogen een passende oplossing te vinden.

De derde alinea bepaalt, dat de in de vorige alinea aangewezen wet ook van toepassing is op een vordering, die niet tot een verkrijging of erkenning van een staat, maar tot niet meer dan levensonderhoud strekt. Deze zelfde handeling vindt ook thans reeds in de drie Benelux-landen aanhangers (28). Slechts heeft het tractaat voor deze vordering tot levensonderhoud ook met de wet van het kind rekening gehouden, indien deze wet voor het kind gunstiger is dan de nationale wet van de vader of de moeder. De uitzondering wordt voldoende hiermede gemotiveerd, dat bij dergelijke vorderingen tot levensonderhoud het belang van het kind sterk overweegt en daarbij geen vragen van staat, waarvan de nationaliteit van het kind afhankelijk is, betrokken zijn.

Het laatste lid maakt een uitzondering in het belang van een beginsel van openbare orde, hetwelk in alle drie de contracterende Staten erkend wordt. Geen onderzoek naar afstamming of naar buitenechtelijke gemeenschap kan in een der drie Benelux-landen ingesteld worden, indien niet aan de voorwaarden voldaan is, die de eigen wet van de rechter voor de toelaatbaarheid van een zodanig onderzoek stelt. Evenals in artikel 6, lid 2, wordt deze uitzondering imperatief voorgeschreven, opdat niet in de drie Benelux-landen zich te dien aanzien verschillend recht ontwikkelt. De bepaling is uit de aard der zaak ook van toepassing in het rechtsverkeer tussen de drie contracterende Staten onderling.

Art. 10. Dit artikel beantwoordt aan de regels, die het Haagse voogdijverdrag heeft opgesteld. Dit verdrag is in de drie Benelux-landen van kracht en wordt bovendien aldaar ook gevolgd in gevallen betreffende andere landen dan die, welke het verdrag aanvaard hebben (29).

Er zij nog op gewezen, dat het artikel ook van toepassing is, wanneer het de voogdij van de vader of de moeder betreft. In zover zal dus in sommige gevallen het artikel een afwijking van artikel 9 opleveren. Deze afwijking is echter ten volle gerechtvaardigd, doordat ook de voogdij van de vader en de moeder meer en meer een instelling geworden, die in het belang van het kind en niet als een recht van de ouders geregeld is.

Art. 11. Voor dit geval geldt hetzelfde als in het vorige artikel omtrent de voogdij is opgemerkt. Ook al hebben België en Luxemburg het Haagse verdrag betreffende de curatele (voor België: interdictie) niet getekend, zo gelden aldaar in de praktijk geen afwijkende regels.

Art. 12. Een bewind, ingesteld voor het beheer der goederen van iemand wiens bestaan onzeker is of die

zijn woonplaats verlaten heeft zonder voldoende orde op zijn zaken te stellen, is een maatregel, die hoofdzakelijk in het belang van derden, in de eerste plaats van de schuldeisers en de vermoedelijke erfgenamen, genomen wordt. In het internationaal privaatrecht der landen, die overigens het nationaliteitsbeginsel volgen, wordt dientengevolge algemeen aangenomen, dat dit bewind niet beheerst wordt door de nationale wet van de afwezige, maar volgens de wet van de plaats, waar de te beschermen belangen hun middelpunt hebben, d.i. de woonplaats van de afwezige.

Ook bij dit bewind dient aan de mogelijkheid gedacht te worden, dat maatregelen getroffen worden ter plaatse, waar de goederen van de afwezige zich bevinden. Met het oog daarop is het tweede lid opgenomen.

Art. 13. Ten opzichte van de vraag, welke wet de erfopvolging beheerst, bestaat in de Benelux-landen thans geen eenstemmigheid.

In België volgt men nog steeds de oude regel, dat onroerende goederen volgens de wet der ligging vererven, roerende goederen daarentegen volgens de wet van de laatste woonplaats van de erflater (30). Afgezien van artikel 3 van het Burgerlijk Wetboek verdedigt men deze opvatting hiermede, dat de erfopvolging door bepaalde beginselen van grond- en vermogenspolitiek wordt beheerst, beginselen die het land, dat ze vaststelt, op alle goederen en vermogens binnen zijn territorium wenst toegepast te zien.

In Luxemburg volgt men dezelfde regel als in België, met dit verschil echter, dat de vererving van roerende goederen aan de nationale wet van de erflater onderworpen wordt (31).

In Nederland daarentegen oordeelt men gemeenlijk, dat een nalatenschap als één geheel moet vererven en dat de regel, *quot territoria tot patrimonium*, verouderd is. Als de wet, die de erfopvolging in haar geheel beheerst, wijzen de rechtspraak en de schrijvers de nationale wet van de erflater aan (32).

Voor deze opvatting spreekt het nauwe verband, dat tussen erfrecht en familierecht bestaat en o.a. tot uiting komt in de wettelijke erfopvolging, de legitieme portie (voor België lees: voorbehouden gedeelte) en de beperkingen in de bevoordeling van de tweede echtgenoot. Wanneer men dan ook in het familierecht de nationale wet volgt, dient men hetzelfde in het erfrecht te doen. Bovendien pleiten de argumenten, die in het familierecht de voorrang aan de nationale wet verzekeren, ook hier voor deze oplossing. Het zou, b.v. ingeval de wet der laatste woonplaats beslissend was, zeer gemakkelijk zijn voor een erflater om zijn legitimarissen hun rechten te ontnemen; hij zou daarvoor slechts zijn woonplaats behoeven te verplaatsen naar een land, hetwelk geen legitieme portie kent (voor België lees: voorbehouden gedeelte). Indien deze verplaatsing niet slechts *pro forma* geschiedt, kan hierbij evenmin van een in *fraudem legis agere* gesproken worden, als wanneer om dit doel te bereiken een ernstig gemeende naturalisatie plaats vindt.

Ook het tractaat heeft om deze redenen gemeend de nationale wet van de erflater als uitgangspunt van de regeling van het erfrecht in het internationaal privaatrecht te moeten nemen, dit te eerder omdat ook de Belgische schrijvers evenals de Nederlandse in overgrote meerderheid deze opvatting delen (33) en het Belgische ontwerp tot herziening van het Burgerlijk Wetboek in artikel 6 dit stelsel reeds aanvaard had.

Het tractaat kent niet een algemene regel, dat alle vragen van erfrecht volgens de nationale wet van de erflater moeten beantwoord worden. Om twee redenen

is een zo algemene bepaling niet opgenomen. In de eerste plaats zijn er bepaalde onderwerpen, die het tractaat aan de nationale wet van de erflater onttrekken wil en door een andere wet wil laten beheersen; men vergelijk de vierde alinea. In de tweede plaats moet voorkomen worden, dat er allerlei moeilijkheden rijzen omtrent wat als een vraag van erfrecht moet aangemerkt worden. Vandaar dat het tractaat in de eerste en tweede alinea de onderwerpen opsomt, die aan de nationale wet van de erflater onderworpen zijn.

De onderwerpen, die het eerste lid opsomt, zijn: de aanwijzing der erfgerechtigden, de volgorde waarin zij geroepen worden, de aandelen, die hun ten deel vallen, het wettelijk erfdeel (voor België², lees: voorbehouden deel) en de verplichting tot inbreng. Al deze onderwerpen kan men terugvinden in het Haagse ontwerp-tractaat van 1925 (34). Ook de verplichting tot inbreng is hier opgenomen, omdat deze verplichting het aandeel bepaalt, dat ieder der erfgenamen ten deel valt.

In de tweede alinea worden de innerlijke geldigheid en de gevolgen van uiterste wilsbeschikkingen eveneens aan de nationale wet van de erflater, gelijk in het Haagse ontwerp-tractaat, onderworpen.

De nationale wet, die hier in aanmerking komt, is de wet, die de erflater op het ogenblik van zijn overlijden bezat. Vóór dit overlijden kan niet van een verkregen recht krachtens de wet of krachtens een testament gesproken worden.

Wanneer echter een schenking gedaan is, die volgens de wet van de nationaliteit, die de schenker op het ogenblik van de schenking bezat, vrijgesteld is van inbreng, blijft ook bij een latere nationaliteitswisseling die vrijstelling door het derde lid gehandhaafd. Men kan hier immers van een verkregen recht van de begiftigde spreken; in zover is deze bepaling een toepassing van artikel 25, lid 1. Men zie aldus ook artikel 2 van het Haagse ontwerp. Evenmin als in dit ontwerp is echter het omgekeerde bepaald, nl. dat een schenking die, volgens de wet van het ogenblik der schenking, aan inbreng onderworpen is, nog aan inbreng onderworpen zou blijven, wanneer de wet geldend op het ogenblik van het overlijden van de erflater, haar van inbreng vrijstelt. Hier is immers van geen verkregen recht sprake (35).

Al stelt het tractaat op de hierboven gegeven gronden bij het erfrecht het nationaliteitsbeginsel op de voorgrond, zo wordt desniettemin dit beginsel niet als het enige en uitsluitende aanvaard. Behalve de drie gevallen, waarin volgens artikel 15 van het tractaat in het algemeen het nationaliteitsbeginsel door toepassing van de wet van de woonplaats vervangen wordt — gevallen, die hieronder nader toegelicht zullen worden — noemt het vierde lid van artikel 13 enige onderwerpen uit het erfrecht, die door de wet van de laatste woonplaats van de erflater beheerst worden. Het zijn de vereffening en verdeling van de inboedel, met inbegrip van de verwerping, de aanvaarding, de executele, de gedwongen verrekening (voor België: inbreng van schulden) en de wijze, waarop een inbreng geschieden moet. Bij deze onderwerpen spelen de belangen van erfgenamen en van de schuldeisers van de boedel een veel gewichtiger rol dan de familiebelangen, die zich bij de eigenlijke erfopvolging doen gelden. Vandaar dat het bij deze onderwerpen aangewezen is om de wet van dat land toe te passen, waar ook in de regel de vereffening en de verdeling geschieden moet.

Deze wet zal niet alleen bepalen of een verwerping, een executele, een verdeling, enz. mogelijk is, en

welke daarvan de gevolgen zijn, maar ook welke handelingen daarvoor verricht moeten worden; bij een verdeling hoe de kavelingen opgemaakt en toegewezen zullen worden; of een rechterlijke goedkeuring nodig is.

Art. 14. In dit artikel wordt rekening gehouden met de omstandigheid, dat er nog vele landen zijn, waarin de wet der ligging voor de erfopvolging beslissend is. Het gaat niet aan een zodanig buitenlands voorschrift van internationaal privaatrecht geheel te verwaarlozen en diensgevolge ten aanzien van goederen der nalatenschap een andere eigenaar te erkennen dan in het land, waar deze goederen gelegen zijn, erkend wordt. Vandaar de bepaling, dat wie volgens een regel van internationaal privaatrecht van de wet van het land der ligging als eigenaar erkend wordt, ook in de Benelux-landen, als zodanig erkend zal worden. Desniettemin dient ook in dit geval de eenheid der erfopvolging en de toepasselijkheid van het nationale recht van de erflater zoveel mogelijk gehandhaafd te worden. De tweede en derde alinea stellen daartoe regels op.

In de eerste plaats is degene, die aldus door de plaatselijke wet bevoordeeld is boven hetgeen, waarop hij volgens de nationale wet van de erflater aanspraak kan maken, verplicht om de benadeelde in geld schadeloos te stellen. Niet een zakelijke actie tot afgifte van goederen, maar een persoonlijke actie tot schadeloosstelling komt dus aan de benadeelde toe.

In de tweede plaats zal tussen mede-erfgenamen of medelegatarissen het in vele gevallen mogelijk zijn deze verrekening te bewerktellingen, doordat het elders te veel ontvangene in mindering wordt gebracht op het aandeel, dat de bevoordeelde volgens de nationale wet van de erflater toekomt. Kan aldus door een verplichte toerekening het hoofdbeginsel gehandhaafd worden, dan is dit de eenvoudigste weg om tot dit doel te geraken.

Deze regel wordt reeds nu in België en in Nederland toegepast, wanneer een Belg of een Nederlander, krachtens een bepaling van de wet der ligging der goederen, van de erfopvolging wordt uitgesloten (artikel 4 der Belgische wet van 27 April 1865 en artikel 1 der Nederlandse wet van 7 April 1869). Een overeenkomstige bepaling is in de wetgeving van Luxemburg opgenomen (artikel 2 van de wet van 29 Februari 1872). Deze bepaling heeft echter de beperkte strekking, om een achteruitzetting op grond van een bepaalde nationaliteit, en niet om een achteruitzetting ten gevolge van toepassing van de wet der ligging ongedaan te maken (36).

Art. 15. Dit artikel noemt, gelijk reeds hierboven opgemerkt is, drie gevallen, waarin de wet van de nationaliteit door de wet van de woonplaats van de betrokken persoon vervangen wordt.

Het eerste geval verlangt weinig toelichting. Het is dat, waarin een persoon geen nationaliteit bezit dan wel zijn nationaliteit of de op hem toepasselijke nationale wet niet met zekerheid vast te stellen is. De toepassing van de wet van de woonplaats valt dan te verkiezen boven die van de wet van een vroegere nationaliteit; er bestaat weinig reden om de wet van een land toe te passen, hetwelk de betrokken persoon niet meer als een zijner onderdanen aanmerkt. Evenmin kan hier het begrip ener « virtuele » nationaliteit uitkomst brengen; de « virtuele » nationaliteit van iemand is een te onvast begrip dan dat men daaraan belangrijke rechtsgevolgen mag verbinden.

Op de regel, dat bij gebreke van nationaliteit de

wet van de woonplaats beslissend is, dient geen uitzondering gemaakt te worden voor het geval dat in een huwelijk de man statenloos is en de vrouw resp. een minderjarig kind wel een nationaliteit bezit. Er bestaat alsdan niet voldoende reden om zich voor de toepassing der artikelen 4, 5 en 9 naar het recht van de vrouw, resp. van het kind in plaats van naar dat van de man of van de vader te richten. Immers, indien eenmaal aan de ene persoon een voorrang boven de andere persoon is toegekend, dan bestaat er weinig reden om hiervan af te wijken, omdat die persoon geen nationaliteit bezit. Ook artikel 9bis van het ontwerp-tractaat van 1928, tot aanvulling van het Haagse huwelijksgoederenrechttractaat van 1905, verklaart bij het ontbreken van een nationaliteit van de man de wet van diens woonplaats en niet de nationale wet van de vrouw voor het huwelijks-goederenrecht beslissend.

De tweede uitzondering betreft het geval, dat een vreemdeling in Nederland, onderscheidenlijk België of Luxemburg, zijn woonplaats heeft en het internationaal privaatrecht van zijn land toepassing van de wet van die woonplaats verlangt. Ook hier ontbreekt een Staat, die er aanspraak op maakt om krachtens zijn soevereine rechten de staat en de bevoegdheid van die persoon te regelen. Alsdan verkrijgt men, wanneer de persoon in Nederland, onderscheidenlijk in België of Luxemburg, woont, de meest praktische oplossing, wanneer op deze persoon de wet van zijn woonplaats wordt toegepast. Daar voorwaarde voor de toepassing van deze bepaling is, dat het internationaal privaatrecht van zijn eigen Staat ook tot toepassing van de wet van deze woonplaats leidt, verkrijgt men dan immers eenheid van oplossing van hetzelfde geval in beide bij de regeling betrokken landen.

Artikel 15, lid 2, kan men, zo men wil, als een beperkte toepassing van de leer der herverwijzing beschouwen. Er zij echter op gewezen, dat de toepassing der wet van de woonplaats in het gegeven geval niet geschiedt krachtens een bepaling van het vreemde recht, maar krachtens de bepaling van artikel 15, lid 2, zelf. Dit heeft tengevolge, dat, wanneer een lagere rechter verzuimt de door artikel 15, lid 2, aangewezen wet van de woonplaats toe te passen, een bepaling van eigen wet geschonden is, zodat de cassatierechter tot cassatie van het vonnis bevoegd is.

De bepaling van het derde lid, de derde uitzondering, kan als een toepassing van artikel 25 beschouwd worden, maar is wegens het grote belang hier afzonderlijk vermeld. In gevallen, waarin het tractaat de nationale wet zou toepassen, doch die en wegens de nationaliteit van de betrokken personen en wegens hun woonplaats niet onmiddellijk in de rechtssfeer van Luxemburg, onderscheidenlijk Nederland of België, vallen, dient men zich aan te sluiten bij de eenparige keuze van het recht van de woonplaats, welke en door het internationaal privaatrecht van de nationale wet en door dat van de wet der woonplaats is geschied. Aldus maakt het artikel mogelijk, dat zonder prijsgeving van eigen beginsel toch rekening wordt gehouden met de omstandigheid, dat er vele landen zijn, die zich in de aangelegenheden van staat en bevoegdheid, van familie- en erfrecht naar de wet van de woonplaats richten, en wordt verkregen, dat in de door het artikel genoemde gevallen in alle landen dezelfde wet wordt toegepast. De bepaling kan overigens toepassing vinden, zowel wanneer de vreemdeling buiten een der Benelux-landen als wanneer hij daarbinnen zijn woonplaats heeft.

Woont b.v. een Engelsman in Nederland en moet de Belgische of de Luxemburgse rechter over zijn staat

oordelen, dan verklaart het internationaal privaatrecht van zijn nationale wet de wet van de woonplaats toepasselijk en is deze wet ook toepasselijk volgens het internationaal privaatrecht van Nederland (zie lid 2 van het artikel). Alsdan dient België of Luxemburg volgens het derde lid gelijk te beslissen. Door deze onderlinge samenhang der leden 2 en 3 wordt ook op dit punt eenheid van oplossing in de Benelux-landen verwezenlijkt.

Art. 16. De in dit artikel gegeven regel, waarbij geen onderscheid gemaakt wordt tussen roerende en onroerende zaken, wordt thans algemeen door rechtspraak en literatuur aanvaard⁽³⁷⁾. Bij beide soorten van goederen is de wet der ligging beslissend.

Rechten die uit het bezit van goederen voortvloeien, zijn onder de in dit artikel genoemde rechten op zaken begrepen; het is niet nodig geoordeeld dit uitdrukkelijk te verklaren.

Aan het eerste lid van dit artikel is nog de bepaling toegevoegd, dat de wet der ligging bepaalt, welke goederen roerend en onroerend zijn, een regel, die misschien vanzelf spreekt, wanneer beide goederen aan dezelfde wet onderworpen worden, maar die toch nuttig is, omdat vele buitenlandse auteurs deze vraag in verband met het qualificatievraagstuk brengen en dan tot een ander resultaat komen. De Belgische en de Nederlandse opvatting stemmen overigens geheel overeen met de voorgestelde bepaling⁽³⁸⁾.

Ook tijdens een internationaal vervoer kunnen krachtens de meeste wetgevingen zakelijke rechten op de vervoerde goederen verkregen worden. De geldigheid van een dergelijke verkrijging kan dan moeilijk aan het recht der werkelijke ligging onderworpen worden. Uit de verschillende oplossingen, die voorgesteld worden, heeft het tractaat die gekozen, welke die goederen aan de wet van het land van bestemming onderwerpt. Deze plaats kan reeds bij anticipatie als die der ligging van het goed worden aangemerkt⁽³⁹⁾.

Het artikel geldt niet voor zeeschepen, schepen in de binnenvaart en luchtvaartuigen. Deze zijn door artikel 27 aan de regeling van het tractaat onttrokken.

Art. 17. Ten aanzien van overeenkomsten stelt het tractaat slechts enige voor alle overeenkomsten geldende beginselen op, zonder voor de verschillende soorten van overeenkomsten afzonderlijke regels te geven. Door scherp geformuleerde regels voor de afzonderlijke contracten, zou men het gevaar scheppen de veelzijdigheid van het maatschappelijk leven aan regels te onderwerpen, waarvan men de gevolgen en de wenselijkheid niet voor alle gevallen kan overzien. Zou men daarentegen voor de bijzondere overeenkomsten regels met vaag karakter opstellen, dan brengen ze ons niet verder dan de algemeene regels voor overeenkomsten, die hier in artikel 17 gegeven worden.

Artikel 17 bepaalt in de eerste plaats in hoeverre partijen zelf bij een overeenkomst de toepasselijke wet kunnen bepalen. Het tractaat bewandelt hier een middenweg tussen de mening, die een absolute partij-autonomie verdedigt en degene, die eerst wenst uit te maken aan welke wet de overeenkomst, afgescheiden van de partijwil, onderworpen is, om vervolgens door die wet te doen bepalen in hoeverre partijen van de wettelijke regeling kunnen afwijken. De tegenwoordige rechtspraak der Benelux-landen verzet zich niet tegen het gekozen stelsel. Dit stelsel komt hierop neer: er wordt een onderscheid gemaakt tussen die overeenkomsten, die zo nauw verband met één bepaald land

houden, dat zij voornamelijk tot de rechtssfeer van dat land gerekend worden, en die internationale contracten, waarbij een zo nauw verband met één bepaald land ontbreekt. Tot de eerste rubriek zullen b.v. meestal behoren: huur- en pachtcontracten; arbeidscontracten, die in een fabriek, waar het personeel onder een reglement werkt, moet worden uitgevoerd; contracten, die op een beurs of een markt gesloten worden, enz. Tot de tweede rubriek zullen de meeste internationale koopcontracten behoren, krachtens welke het verkochte van het ene land naar een ander land verzonden wordt.

Bij de contracten van de eerste rubriek mogen in het gekozen stelsel partijen niet afwijken van de dwingende regels van de wet van het land, waarmede de overeenkomst in zo nauwe betrekking staat. Van de voorschriften van regeland recht kunnen partijen wel afwijken, ook door het toepasselijk verklaren van een vreemd rechtstelsel.

Het tweede lid somt vervolgens, niet limitatief maar enuntiatief, enige omstandigheden op, waarop bij de vaststelling of de overeenkomst zo nauw met een bepaald land verbonden is, kan gelet worden.

Bij de contracten van de tweede rubriek — dat zijn degene, die niet met één bepaald land in zo nauw verband staan, dat zij voornamelijk tot de rechtssfeer van dat land gerekend worden — wordt in de eerste plaats gelet op de wet, die partijen zelf hebben aangewezen. Deze partijkeuze is in dit geval zowel voor de dwingende als de regelende voorschriften van die wet beslissend.

De keuze kan uitdrukkelijk of stilzwijgend worden gedaan. Welke omstandigheden beslissend kunnen zijn om een stilzwijgende keuze aan te nemen, laat het tractaat in het midden. Daarentrent zijn moeilijk algemene regels te geven.

Opgemerkt zij, dat het voor een rechter nimmer noodzakelijk is om op een geforceerde wijze een partijkeuze op grond van nietszeggende feiten aan te nemen. Immers, wanneer bij een zodanig neutraal internationaal contract partijen geen keuze gedaan hebben, geeft het artikel in het derde lid een wet aan, die de overeenkomst zal beheersen. Als zodanig is aangewezen de wet van het land, alwaar de overeenkomst gesloten is. Deze wet is aangewezen om zoveel mogelijk onzekerheid omtrent de toepasselijke wet uit te sluiten. Wanneer noch de partijwil, noch andere feiten voldoende grond geven voor een aanknopings aan een bepaalde wet, doet men het best om bij de aanwijzing van een wet de meest gangbare opvatting te volgen. Als zodanig kan nog steeds in België, Nederland en Luxemburg de wet van het land, waar de overeenkomst gesloten wordt, beschouwd worden.

Voor het geval, dat een overeenkomst per correspondentie, telegraaf of telefoon tot stand komt, heeft het tractaat een aanvullende regeling gegeven. Deed het dit niet, dan zou men in het internationale recht niet de vraag kunnen oplossen, welke plaats bij een zodanig tot stand gekomen contract als de plaats van het aangaan der overeenkomst moet beschouwd worden; de beantwoording dezer vraag zou immers juist veelal afhankelijk zijn van de wet, die op de totstandkoming der overeenkomst moet toegepast worden. Het tractaat geeft daarom voor dit geval een zelfstandige oplossing; het houdt daarbij rekening met wat in de regel het meest actieve deel van de twee wilsverklaringen is, waaruit een overeenkomst bestaat. Dit is het aanbod, want daarbij worden de voorwaarden, waarop partijen contracteren, geformuleerd; daarbij sluiten zich ook de door het gebruik geijkte voorwaarden aan. Om deze reden dient bij een verschil in

plaats tussen aanbod en antwoord op de plaats van afzending van het aanbod gelet te worden.

Een aanbod is eerst dan gegeven, indien door aanvaarding een overeenkomst tot stand zal komen; in dit opzicht onderscheidt het aanbod zich van een uitnodiging tot het doen van een aanbod.

Met het oog op schriftelijke onderhandelingen, waarbij ieder der partijen het hare tot de inhoud van het contract heeft bijgedragen, wordt in het artikel gesproken van het land, vanwaaruit het eerst een aanbod is gedaan. De vraag of een voorwaardelijke aanvaarding mogelijk is; dan wel of zij moet beschouwd worden als een verwerping van een aanbod, vergezeld van een nieuw aanbod, is diensgevolge voor de toepassing van dit artikel van geen belang.

Tenslotte zij opgemerkt, dat, behoudens hetgeen in artikel 19 bepaald is, het artikel toepassing vindt bij alle rechtsvragen, die overeenkomsten betreffen, zowel dus op de vraag of een overeenkomst geldig tot stand gekomen is, op de uitlegging der overeenkomst als op haar rechtsgevolgen. De opmerking, die weleens gemaakt is, dat het niet aangaat van een door partijen gekozen wet de geldigheid van een contract afhankelijk te stellen, is niet doeltreffend. De partijkeuze is immers ten deze alleen bij internationaal neutrale contracten beslissend; zouden partijen een bepaalde wet alleen gekozen hebben om hinderlijke bepalingen van een andere wet te ontgaan, dan zal een beroep op een *in fraudem legis agere* of op de openbare orde uitkomst kunnen brengen.

Art. 18. De onderwerping der verbintenissen uit onrechtmatige daad aan de wet van het land, waar de onrechtmatige daad is geschied, is in overeenstemming met de Belgische, de Nederlandse, de Luxemburgse en de Franse rechtspraak en wetenschap (40).

Treedt het met een handeling beoogd gevolg in een ander land in dan dat waar de daartoe nodige spierbeweging geschied is — b.v. een beledigende brief wordt aan iemand in het buitenland gezonden — dan kan de vraag gesteld worden, waar de handeling geschied is. Het artikel beantwoordt die vraag niet uitdrukkelijk; men mag echter als regel aannemen, dat een zodanige handeling zich over beide landen uitstrekt: spierbeweging en beoogd gevolg vormen immers beide een onderdeel van de handeling.

Het artikel heeft overigens niet alleen op handelingen, maar ook op het nalaten van handelingen betrekking. Met het oog daarop gebruikt het artikel het meer algemene woord: *feit*.

De wet van het land, alwaar een feit plaats vindt, bepaalt niet alleen het rechtmatig of onrechtmatig karakter van dit feit, maar ook de verbintenissen die daaruit voortvloeien; dit ziet zowel op hetgeen naast de onrechtmatige daad voor aansprakelijkheid verlangd wordt — b.v. opzet of schuld van de dader — als op hetgeen ten gevolge van een onrechtmatige daad kan gevorderd worden — b.v. vergoeding van stoffelijke of onstoffelijke schade, herstel in de vorige toestand — en op de personen, die tengevolge van de onrechtmatige daad verbonden zijn — b.v. de dader, de ouders, de werkgever of de eigenaar of de houder van de automobiel waarmede de schade veroorzaakt is.

Ten aanzien van de wet, die deze verbintenissen uit onrechtmatige daad beheerst, wordt echter een uitzondering gemaakt voor het geval, dat de gevolgen behoren tot de rechtssfeer van een ander land, dan waar het feit heeft plaats gevonden. In het moderne internationale verkeer komt het herhaaldelijk voor, dat de gevolgen van een onrechtmatige daad geen verband houden met het land, waar het feit heeft plaats gevonden. Men denke vooral aan automobiel-

ongevallen, waarbij de dader en getroffene beide onderdanen zijn van en wonen in een ander land dan dat waar het ongeval geschiedt. Ook de verplichte verzekering van een derden berokkende schade doet in sommige landen reeds haar invloed op de omvang der aansprakelijkheid en op de personen, die aansprakelijk zijn, gelden.

Wanneer nu kan worden gezegd, dat de gevolgen van een feit tot de rechtssfeer van een ander land behoren dan dat, waar het feit heeft plaats gevonden, hangt geheel van de omstandigheden van het bijzonder geval af; deze omstandigheden worden daarom door het artikel niet nader bepaald. Zo kan b.v., behalve de nationaliteit en de woonplaats van dader en benadeelde, nog van belang zijn de plaats alwaar de nadelige gevolgen zich het eerst openbaarden of de nationaliteit en de woonplaats van hem, aan wie het verkeersmiddel, dat de schade veroorzaakt heeft, toebehoorde.

Ook in de gevallen, waarin de uit de onrechtmatige daad voortvloeiende verbintenissen naar een andere wet dan die van het land der handeling moeten beoordeeld worden, blijft het al of niet onrechtmatig karakter van de daad afhankelijk van de wet der plaats der handeling. Een ieder, die zich in een vreemd land bevindt, dient aldaar na te laten hetgeen in dat land onrechtmatig geoordeeld wordt en hij mag daar datgene doen, wat aldaar niet als onrechtmatige gedraging jegens andere personen wordt beschouwd.

Art. 19. In dit artikel wordt de van ouds zeer betwiste vraag aan de orde gesteld, in hoeverre bij de uitvoering ener verbintenis met de wet, geldende ter plaatse van uitvoering der overeenkomst, moet rekening gehouden worden.

Dikwijls heeft men daarvoor algemene kenmerken willen opstellen: datgene, wat meer in het bijzonder de uitvoering betreft; datgene wat incidenteel bij de uitvoering zich voordoet; dat wat met een wanprestatie verband houdt, zou door de wet van de plaats van uitvoering beheerst worden (41). Al deze kenmerken zijn duister, doordat daarmede steeds het gebied van de omvang en inhoud der verbintenissen betreden wordt, het gebied, dat men meent voor de wet, die de verbintenis in het algemeen beheerst, te kunnen reserveren. In plaats van een zodanig onzeker kenmerk op te stellen, geeft het tweede lid ene limitatieve opsomming van de onderwerpen, die aan de wet der plaats van uitvoering onderworpen zijn. Een gelijk stelsel is ten aanzien van de koop in artikel 5 van het ontwerp der door de 6de Haagse Conferentie in het leven geroepen commissie van 1931 gevolgd (42).

In het tweede lid worden enkele onderwerpen genoemd, die aan de wet der plaats van uitvoering onderworpen zijn, voor zover partijen niet anders overeengekomen zijn. Deze onderwerpen betreffen de afgifte en het vervoer van roerende lichamelijke zaken. Voor het onderzoek dezer goederen na de inontvangstneming door de schuldeiser of een derde bestaan overal bijzondere voorschriften of gebruiken betreffende de termijn, waarbinnen het onderzoek moet plaats vinden en de wijze, waarop dit onderzoek geschieden kan. Voor België zie men Wetboek van Koophandel: boek I, Titel VIIbis, artikel 8. Voor Nederland vergelijk men de artikelen 93 en volgende, Wetboek van Koophandel. Ook voor de ten opzichte van de goederen door de schuldenaar te treffen maatregelen, indien de schuldeiser weigert deze in ontvangst te nemen, bestaan veelal voorschriften en gebruiken. Ook daarvoor zal de wet van het land van uitvoering beslissend zijn (43).

In het artikel worden niet genoemd: ingebreke-

stellingen, protesten en maatregelen door de schuldeiser in geval van niet-levering te treffen. Deze handelingen hangen te nauw met de inhoud van de verbintenissen samen om hen aan de algemene wet te onttrekken; bovendien zullen deze maatregelen veelal niet op de plaats van uitvoering, maar elders genomen moeten worden (44). Voor wat de vorm van ingebrekestellingen en protesten aangaat, deze kunnen krachtens artikel 23 volgens de wet van de plaats van handeling verricht worden. Voor wissel-protesten en -notificaties blijft, volgens artikel 28 van dit tractaat, in Nederland het wisseltractaat van kracht.

Het laatste lid erkent tenslotte, dat, mochten in het land van uitvoering dwingende voorschriften omtrent de wijze van uitvoering (les modalités d'exécution) bestaan, deze in acht genomen moeten worden. Men denke b.v. bij betalingen van geldsommen aan monetaire voorschriften, bij het leveren van waren aan distributievoorschriften, bij het verrichten van arbeid aan maximum-arbeidstijd. Het spreekt vanzelf, dat het land, dat zodanige voorschriften uitvaardigt, bepalen kan, dat deze dwingende regels algemeen in het land opgevolgd moeten worden. De strekking van de bepaling van het tractaat is echter, dat ook andere landen in dat geval deze dwingende bepalingen zullen eerbiedigen, zolang zij niet in strijd komen met de grondbeginselen van eigen rechtsorde.

Art. 20. Er bestaat in het internationaal privaatrecht verschil van mening of men de voorrechten als rechten op zaken moet erkennen en aan dezelfde wet als andere zakelijke rechten moet onderwerpen, dan wel hen als een onderdeel der executie moet beschouwen, zodat daarbij niet met verkregen rechten rekening zal gehouden worden. Het tractaat heeft het laatste stelsel als het meest eenvoudig gekozen.

Onder executie moet in dit artikel verstaan worden, iedere handeling die tot een rangregeling leiden kan, ook dus een faillissement of een vereffening van een beneficiair aanvaarde inboedel.

Het voorschrift vindt overigens slechts toepassing op voorrechten — privileges — en niet op zakelijke rechten als pand en hypotheek.

Art. 21. Omtrent de wet, die de overgang van vorderingen beheerst, bestaan van ouds tegenstrijdige opvattingen. Aanvankelijk heeft men een vorderingsrecht een ligging willen geven en werd als zodanig nu eens de wet van de woonplaats van de schuldeiser (45), dan weer van de woonplaats van de schuldenaar aangewezen (46). Soms wordt laatstgenoemde wet ook verdedigd op deze grond, dat de woonplaats van de schuldenaar het centrum van activiteit bij de nakoming en bij het instellen van rechtsvorderingen is. In de Angelsaksische landen beschouwt men de overdracht veelal als een overeenkomst en onderwerpt men haar aan de wet van het land, waar de handeling verricht wordt (47). Tenslotte vindt ook de toepassing van de wet, die de over te dragen verbintenissen beheerst, aanhangers (48).

Het tractaat heeft zich aangesloten bij een onderscheiding, die in later jaren regelmatig door de Belgische, Nederlandse en Luxemburgse wetenschap en rechtspraak gemaakt wordt. Men houdt uiteen de vereisten voor overgang enerzijds en de maatregelen, die in het belang van de schuldenaar zijn vastgesteld, anderzijds, betekening of kennisgeving van het feit der overdracht, afgifte van een afschrift van de akte van overdracht, enz.) (49).

De eerstgenoemde punten betreffen meer onmiddellijk de verbintenis zelf en worden diensgevolge geregeld door de wet, die de verbintenis in het algemeen

beheerst; de maatregelen in het belang van de schuldenaar en van derden, die geen partij zijn geweest, worden door de wet van diens woonplaats bepaald. Wat de vorm der overdracht betreft, daarvoor komt volgens het algemene artikel 23 van het tractaat ook de wet van de plaats der handeling in aanmerking.

Men lette er overigens op, dat het artikel niet uitsluitend op een overdracht door de schuldeiser, de zogenaamde cessie, van toepassing is, maar op iedere overgang, ook dus op een overgang door subrogatie of door schuldoverneming.

Art. 22. Dit artikel behandelt de volmacht, d.w.z. de rechtshandeling, waardoor iemand een ander de macht geeft hem tegenover een derde te vertegenwoordigen. In België en Luxemburg wordt de volmacht steeds als een overeenkomst van lastgeving beschouwd. In andere landen, waaronder ook sinds het arrest van de Hoge Raad van 24 Juni 1938 ⁽⁵⁰⁾ Nederland gerekend kan worden, kan ook buiten contract iemand een volmacht verleend worden, b.v. wanneer hem de bevoegdheid wordt gegeven maar niet de plicht wordt opgelegd om een handeling in naam van de volmachtgever te verrichten. In ieder geval echter gelden voor de betrekkingen tussen de volmachtgever en de derde andere regels dan voor die tussen de volmachtgever en de gemachtigde. Voor de volmacht is beslissend hetgeen de derde op grond van de daad van de volmachtgever als de inhoud van de volmacht mag aannemen. Datgene waartoe een volmacht verbindt, dient daarom niet uitsluitend bepaald te worden door het dienaangaande tussen lastgever en lasthebber overeengekomene.

Om deze reden wordt tegenwoordig vrij algemeen de volmacht aan een andere wet onderworpen dan de overeenkomst van lastgeving. In het belang van de derde laat men hier de wet van het land, alwaar de gemachtigde handelt, beslissend zijn. Zowel de jurisprudentie van Engeland en de Verenigde Staten van Noord-Amerika als van Duitsland en Zwitserland zijn in die zin gevestigd ⁽⁵¹⁾. Het argument, door sommige schrijvers hiertegen aangevoerd ⁽⁵²⁾, dat men aldus één rechtsverhouding in twee gedeelten oplost, bewijst niets; deze oplossing is een gevolg van het feit, dat drie personen bij de verhouding betrokken zijn. Reeds in het interne recht vindt, in het belang van de bescherming van de goede trouw van de derde, gelijke splitsing plaats; het is mogelijk, dat tussen de derde en de volmachtgever wordt aangenomen dat een geldige volmacht aanwezig is, terwijl de vraag tussen volmachtgever en gevolmachtigde ontkennend beantwoord moet worden.

Het tweede lid is in het artikel opgenomen met het oog op rechtsbetrekkingen, gelijk in het Angelsaksische recht ontstaan, wanneer een «agent» voor een «undisclosed principal» handelt.

Art. 23. De regel, dat de vorm ener rechtshandeling mag beoordeeld worden naar de wet van het land, waar de handeling verricht wordt, is een van de oudste regels uit het internationaal privaatrecht. Hij is via de oude statutentheorie in artikel 10 der Nederlandse wet A. B., terechtgekomen en ligt ten grondslag aan de artikelen 47, 170 en 999 van de Code Civil, alsmede aan artikel 77 van de Belgische wet op de hypotheek. De regel keert ook steeds in iedere wet, regelende het internationale privaatrecht, terug. Het motief, waarom men de regel verdedigd heeft, is niet altijd hetzelfde geweest. Soms heeft men gemeend, dat de regel zijn grond vond in de soevereine macht van de Staat, waar gehandeld werd; om voor alle handelingen op zijn grondgebied de vorm te bepalen. Tegenwoordig

motiveert men de regel, met meer recht met de doelmatigheidsoverweging, dat men van personen, die in den vreemde handelen, niet een vorm kan verlangen, die aldaar geheel onbekend, ja zelfs niet te verwezenlijken is.

Dit laatste motief weerspiegelt zich in de voorgestelde regeling, in zover, dat de vorm van de plaats der handeling niet dwingend is voorgeschreven; partijen kunnen de vorm van het land der handeling in acht nemen, ze behoeven het niet. Deze zogenaamde facultatieve opvatting van de regel was reeds door oud-Nederlandse schrijvers — Rodenburg, Voet, van der Keessel — verdedigd ⁽⁵³⁾. Zij wordt thans door alle schrijvers in de Benelux-landen aanvaard ⁽⁵⁴⁾. Zij is opgenomen in artikel 6 van het Huwelijksgoederen-tractaat; de Nederlandse Hoge Raad heeft haar toegepast bij zijn arrest van 2 April 1942 ⁽⁵⁵⁾. Zij is ook in het tractaat neergelegd. Artikel 23 verklaart immers dat voor de vorm der rechtshandelingen met de vorm van het land, alwaar de rechtshandeling verricht wordt, volstaan kan worden ⁽⁵⁶⁾.

Welke vorm daarnaast nog in aanmerking kan komen, laat het artikel aan de rechtspraak over. In Nederland neemt men aan, dat daarvoor in de eerste plaats de *lex causae* van belang is, omdat de wet, die de vereisten voor de geldigheid van een rechtshandeling stelt, in beginsel ook voor de vormvereisten dient te gelden ⁽⁵⁷⁾; alleen om het rechtsverkeer te vergemakkelijken wordt daaraan toegevoegd, dat de elders handelende personen met de vorm van het land der handeling kunnen volstaan. De meeste Belgische en Franse schrijvers en sommige wetgevingen gaan verder en laten ook de vorm van de nationale wet, van de wet van het domicilie der handelende partij of van de wet van de plaats van de ligging der goederen toe ⁽⁵⁸⁾.

Het slot van het artikel verbiedt, dat met de vormvereisten, die de wet van de plaats der handeling stelt, volstaan kan worden, wanneer de aard der handeling of de nationale wet van hem, die de handeling verricht, zich daartegen verzet. De aard der handeling verzet, zich daartegen, b.v. wanneer daarmede over onroerende goederen beschikt wordt en de handeling om volledig rechtsgevolg te hebben in openbare registers moet ingeschreven worden. De nationale wet van de handelende persoon verzet zich tegen een volstaan met de vormvereisten van de wet van de plaats der handeling, b.v. wanneer de nationale wet een voorschrift als artikel 992 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek bevat, hetwelk eist, dat ook Nederlanders in den vreemde hun testament met behulp van een authentieke akte maken; een zodanig voorschrift dient ook door de rechter van een ander land geëerbiedigd te worden ⁽⁵⁹⁾. Het behoeft tenslotte geen toelichting, dat een vormvereiste dat door een nationale wet voor haar onderdanen buitenslands gesteld wordt, niet door andere landen erkend behoeft te worden, wanneer deze eis in strijd is met de grondslagen van hun rechtsorde; ook materiële eisen behoeven immers dan niet erkend te worden; het beroep op de openbare orde, in artikel 26 erkend, brengt met zich een beperking in de toepassing van alle artikelen van het tractaat.

Art. 24. Het tractaat regelt niet het internationaal proces- en executierecht, ook niet het internationaal faillissementsrecht, dat als een deel van het executierecht beschouwd moet worden. Wel worden daarentegen enige regels omtrent het bewijsrecht gegeven, omdat dit in menig opzicht met het materiële recht samenhangt.

Het tractaat geeft alleen regels, die door de rechters der Benelux-landen in voor hen dienende zaken in

acht genomen moeten worden. Voor buitenlandse rechters kunnen in deze geen voorschriften worden gegeven terwijl evenmin buitenlandse vonnissen als ongeldig mogen beschouwd worden, omdat de hier gegeven voorschriften niet in acht genomen zijn. De erkenning van buitenlandse vonnissen is een onderwerp, dat niet geregeld is, omdat dit ten nauwste met procesrecht en de daarin vervatte regeling van het exequatur samenhangt. Wel zou het aanbeveling verdienen, indien in de toekomst de Benelux-landen ook enige onderwerpen van internationaal procesrecht en daaronder de ten uitvoerlegging van vreemde vonnissen gelijkvormig regelden; met het Belgisch-Nederlands executieverdrag is reeds een stap in deze richting gedaan.

Onder de door het artikel voor het bewijs gegeven voorschriften staat voorop de regel, dat, behoudens de met name genoemde uitzonderingen, het bewijs overeenkomstig de wet van de rechter, de *lex fori*, geleverd moet worden. Dit standpunt ligt ten grondslag aan het arrest van de Nederlandse Hoge Raad van 28 Juni 1935⁽⁶⁰⁾ en is ook aanvaard door het «Institut der Droit international» in zijn in 1947 te Lausanne opgestelde regels⁽⁶¹⁾.

De eerste uitzondering, die het artikel noemt, betreft de bewijslast. De voorschriften, die de verdeling van de bewijslast beheersen, hangen zo nauw met het materiële recht samen, dat deze voorschriften niet van het laatste gescheiden mogen worden⁽⁶²⁾. Aan de regels betreffende de bewijslast zijn die betreffende de wettelijke vermoedens toegevoegd. Het verschil tussen een afwijkende verdeling van de bewijslast en een als bewezen aannemen van een feit zonder enig verder bewijs dan een wettelijk vermoeden, is, zo het al te maken is, van zo geringe betekenis, dat, wat voor de bewijslastregels geldt, eveneens voor de wettelijke vermoedens moet gelden⁽⁶³⁾. Ook de regels van Lausanne maken in artikel 2 zowel voor de bewijslast als voor de wettelijke vermoedens een uitzondering⁽⁶¹⁾.

Vervolgens geeft het tractaat regels betreffende het getuigenbewijs en het schriftelijk bewijs. Ten aanzien van de toelaatbaarheid van deze bewijsmiddelen kan niet volstaan worden met alleen op de wet van de rechter te letten⁽⁶⁴⁾. Partijen treffen immers dikwijls reeds van te voren voorzieningen om, mocht later een proces noodzakelijk zijn, de nodige schriftelijke bewijsmiddelen ter beschikking te hebben; ook wordt somtijds het opmaken van een akte nagelaten, omdat, volgens de wet, die de rechtsbetrekking beheerst, of volgens het land, waar de rechtshandeling verricht wordt, getuigenbewijs toegelaten is en er voldoende getuigen bij de handeling aanwezig waren.

Om deze redenen bepaalt het tractaat, dat getuigenbewijs of schriftelijk bewijs toelaatbaar is, wanneer hetzij de wet, die op de betreffende rechtsbetrekking van toepassing is, hetzij de wet van het land, waar de rechtshandeling verricht werd, dit bewijsmiddel toelaat, zelfs al zou de wet van de rechter het uitsluiten. Omgekeerd bestaat er geen reden om op grond van het vreemde recht getuigenbewijs of schriftelijk bewijs uit te sluiten, wanneer de wet van de rechter dit toelaat. In dat geval immers kan de hoofdregel, dat voor de rechter volgens eigen recht geprocedeerd wordt, zonder bezwaar gehandhaafd worden⁽⁶⁵⁾.

Het artikel zegt niets omtrent de bewijskracht der getuigenverklaringen. Daarvoor zal volgens de hoofdregel de wet van de rechter blijven gelden. De bepalingen, die daarover handelen, staan geheel los van de bedoeling van partijen; zij berusten op algemene psychologische overwegingen, die evenveel reden van bestaan hebben, wanneer de te bewijzen feiten in het buitenland als in het binnenland geschied zijn.

Bij de bewijskracht van een akte is de verhouding een andere. Een akte is opgemaakt om tot bewijs te dienen. De bijzondere bewijskracht, die gewoonlijk aan de akte wordt toegekend, houdt verband met de bedoeling van partijen dienaangaande en, bij een openbare akte, met het gezag, waarmede een ambtenaar door de Staat, waar hij gevestigd is, bekleed is. Mitsdien moet aan akten die bewijskracht worden toegekend, die partijen met het oog op de plaats van opstelling als daaraan toekomend mochten aannemen, geen mindere, maar ook geen meerdere bewijskracht⁽⁶⁶⁾. Aldus zal de bewijskracht van een akte, die in Engeland met behulp van een kerkelijk notaris is opgemaakt of door een affidavit bekrachtigd is, geen grotere bewijskracht hebben dan een zodanige akte volgens het Engelse recht toekomt.

Een uitzondering wordt gemaakt ten aanzien van akten door of ten overstaan van een bevoegde consulaire of diplomatieke ambtenaar verleden⁽⁶⁷⁾. Aan deze ambtenaren is juist het verlijden van authentieke akten opgedragen, opdat deze gelijk gezag zullen hebben als wanneer zij in het moederland waren opgemaakt. Een consular of diplomatiek ambtenaar is slechts dan als bevoegd te beschouwen, indien de Staat van uitzending hem het opmaken van zodanige akten heeft opgedragen en de Staat van vestiging zich daartegen niet verzet.

Art. 25. Dit artikel behandelt in zijn beide leden gevallen, die, hoewel zij punten van overeenkomst hebben, toch principieel verschillen.

Zowel in het eerste als in het tweede lid wordt het ontstaan of het tennietgaan van een rechtsbetrekking gehandhaafd, niettegenstaande de wijziging van de omstandigheden. In de gevallen van het eerste lid echter blijven, niettegenstaande de verandering der omstandigheden, de geldende voorschriften van internationaal privaatrecht dezelfde. Slechts heeft de wijziging der omstandigheden ten gevolge, dat in overeenstemming met de voor de rechter geldende voorschriften van internationaal privaatrecht, een andere wet toepasselijk wordt. De verkregen rechten worden alsdan gehandhaafd, niettegenstaande het verschil in regeling tussen de oude en de nieuwe wet.

In de gevallen van het tweede lid zijn het juist de voorschriften van internationaal privaatrecht, die verschillen en wordt een, in afwijking van de voor de rechter geldende regels van internationaal privaatrecht, ontstane of te niet gegane rechtsbetrekking gehandhaafd, onderscheidenlijk als teniet gegaan aangemerkt.

Wat «verkregen rechten» in het eerste lid zeggen wil, is moeilijk voor een algemene omschrijving vatbaar; de maatschappelijke functie van een rechtsbetrekking beslist veelal, of men van een verkregen recht spreken kan. Zo worden zakelijke rechten en vorderingsrechten uit overeenkomst of onrechtmatige daad algemeen als verkregen rechten aangemerkt. De regel vindt toepassing, zowel wanneer in het buitenland krachtens het ter plaatse geldend recht eigendom verkregen is en de zaak daarna in Nederland, onderscheidenlijk België of Luxemburg, komt, als wanneer omgekeerd aldaar eigendom verkregen is en de zaak daarna naar een land verplaatst wordt, hetwelk de plaatsgevonden wijze van eigendomsverkrijging niet kent. Dat hij, die een zaak te goeder trouw van de bruiklener verkrijgt, daarvan eigenaar wordt, is een regel der Benelux-landen, die onbekend is in het Engelse recht. Wanneer nu die derde in een der Benelux-landen de eigendom verkrijgt, blijft hij eigenaar der zaak, ook al zou die derde daarna de zaak naar Engeland brengen. Omgekeerd wanneer iemand

op een markt in Engeland een gestolen zaak te goeder trouw koopt en de zaak daarna in één der Benelux-landen komt, kan de bestolene niet binnen drie jaar na de diefstal volgens het recht der nieuwe ligging, de zaak opvorderen. Alles natuurlijk onder voorbehoud, dat de in artikel 26 vermelde openbare orde zich niet tegen de erkenning van het verkregen recht verzet.

Rechten, die onmiddellijk aan de wet hun ontstaan danken, worden niet zo gemakkelijk als verkregen rechten erkend als de door een rechtshandeling in het leven geroepene; reeds in de voorafgaande artikelen is dit gebleken. De rechten en verplichtingen tussen de echtgenoten wijzigen zich met hun nationale wet (zie artikel 4), een recht van privilege vervalt, indien de zaak naar een land komt, waar dit privilege niet bestaat (zie artikel 20); daarentegen wordt een bij schenking verkregen vrijstelling van inbreng naar het vroegere recht beoordeeld, ook al wisselt de schenker daarna van nationaliteit (zie artikel 13, lid 3).

De bevoegdheden, die in een recht besloten liggen, kunnen niet als even zo vele verkregen rechten beschouwd worden. Een eigenaar moet zich dan ook na de verplaatsing van zijn eigendom die beperkingen van het eigendomsrecht laten welgevallen, die de nieuwe wet der ligging kent.

Het tweede lid vindt zijn rechtvaardiging hierin, dat wanneer een rechtsverhouding buiten de sfeer van een land ligt, dat land daarvoor dezelfde regeling dient te aanvaarden, welke de landen eenstemmig geven, die wel bij de rechtsverhoudingen betrokken zijn. Dit dient ook dan het geval te zijn, wanneer die eenstemmigheid verkregen is door toepassing van andere regels van internationaal privaatrecht dan die gelden in het land, hetwelk incidenteel over die rechtsverhouding te oordelen krijgt. De belangrijkste toepassing van deze regel is reeds afzonderlijk in artikel 15 onder 3 opgenomen: Wanneer de staat of bevoegdheid van een persoon, zowel door het land, waar hij woont, als door dat welks onderdaan hij is, naar de wet van de woonplaats van die persoon beoordeeld wordt, moet hetzelfde door een rechter in Nederland, onderscheidenlijk België of Luxemburg, geschieden, wanneer deze over de staat of bevoegdheid van die persoon oordelen moet. Een andere toepassing levert b.v. het geval op, dat een rechter in Nederland, onderscheidenlijk België of Luxemburg, te oordelen krijgt over een in het buitenland plaats gevonden cessie van een vordering, die eveneens in het buitenland ontstaan is en aldaar nagekomen moet worden, zonder dat onderdanen of inwoners van Nederland, onderscheidenlijk België of Luxemburg, bij deze vordering als schuldeisers of schuldenaren betrokken waren. Wanneer nu de wel bij deze vordering betrokken landen de cessie eenstemmig als geldig erkennen, dan moet de rechter in Nederland, onderscheidenlijk in België of Luxemburg, zich daarbij neerleggen; hij moet dit ook dan doen, wanneer die eenstemmigheid verkregen is, doordat de betrokken landen een regel van internationaal privaatrecht hebben toegepast — b.v. beoordeling van de cessie alleen naar de wet van het land van de cederende schuldeiser — die in dit tractaat verworpen is.

Volgens het bijzondere motief van dit tweede lid vindt de daarin vervatte bepaling niet alleen op verkregen rechten toepassing, maar ook op het ontstaan en tenietgaan van rechtsbetrekkingen, die krachtens het eerste lid bij verandering der omstandigheden niet als verkregen rechten beschermd worden. Zo wordt b.v. de maritale macht niet bij verandering van nationaliteit als verkregen recht beschermd. Wanneer daarentegen een rechter in Luxemburg, onderscheidenlijk

België of Nederland, oordelen moet over de vraag of een vreemdelinge, die hier op doortreis is, aan een maritale macht onderworpen is, kan hij dit tweede lid toepassen, b.v. indien alle onmiddellijke bij die verhouding betrokken landen de vraag naar de wet van de woonplaats beantwoorden.

Art. 26. Door het ruime veld, dat het verdrag bestrijkt, is het onmogelijk van te voren alle gevallen te voorzien, waarin een der Benelux-landen oordeelt, dat toepassing van een vreemde wet in strijd zou zijn met de grondbeginselen van eigen rechtsorde. Een algemene veiligheidsklep is daarom voor dit doel noodzakelijk geoordeeld.

Dit voorschrift vindt niet alleen toepassing, wanneer de rechter een vreemd wetsvoorschrift in strijd met de grondbeginselen van eigen rechtsorde oordeelt — b.v. het aan een man toestaan met meer dan één vrouw te huwen — maar ook wanneer de wet van het land van die rechter een voorschrift bevat, dat in ieder geval, zelfs naast of in de plaats van de bepalingen van het vreemde recht, toepassing eist — b.v. voor het geval dat in het land van de rechter een huwelijk gesloten wordt, de noodzakelijkheid om dat huwelijk voor de burgerlijke ambtenaar te sluiten.

Door zijn algemene strekking maakt dit artikel ook artikel 3 lid 1 van het Burgerlijk Wetboek van België en Luxemburg overbodig, voorzover men aan deze bepaling gevolgen op het privaatrecht toekent. Voorschriften, die het privaatrecht beïnvloeden, doch welker naleving geheel onder overheidscontrole is gesteld, worden veelal als « lois de police et de sûreté » beschouwd (68). Zij kunnen echter met evenveel recht als voorschriften van openbare orde in de zin van dit artikel worden aangemerkt.

Art. 27. De rechten en verplichtingen, die met de zeevaart, de binnenvaart en de luchtvaart verband houden, zijn reeds voor een belangrijk deel bij collectieve tractaten geregeld; en voor zover deze stof nog niet geregeld is, is deze regeling in voorbereiding.

In verband met deze omstandigheden is het geraden deze stof buiten dit tractaat te laten.

Art. 28. Door dit artikel wordt tot uitdrukking gebracht, dat het gezag van de eenvormige wet moet wijken voor dat van een bestaand tractaat.

Voor het overige wordt in de inleidende artikel bij de uniforme wet geregeld, in hoeverre de contracterende Staten nog de vrijheid hebben van het in de uniforme wet bepaalde bij tractaat af te wijken.

*Lijst van afkortingen behorende bij de
Nederlandse tekst van het verslag*

Annuaire	Annuaire de l'Institut de Droit International (opgericht te Lausanne, in 1927).
Belg. Jud. bl.	La Belgique Juridiciare (Bruxelles).
B. W.	bladzijde.
Cass.	Burgerlijk Wetboek.
	Hof van Cassatie (voor België).
	Cour de Cassation (voor Luxemburg en Frankrijk).
Clunet	Journal de Droit International (Paris).
D. P.	Dalloz, Recueil Périodique de Jurisprudence (Paris).
H. R.	Hoge Raad der Nederlanden.
I. T. R.	Indisch Tijdschrift voor het Recht.
I. P. R.	Internationaal Privaatrecht.
D. I. P.	Droit International Privé.
J. T.	Journal des Tribunaux (Bruxelles).

- N. J. Nederlandse Jurisprudentie; vóór 1936 duidt het cijfer achter het jaartal de bladzijde aan; vanaf 1936, het nummer van de beslis-sing.
- Novelles Les Novelles (Bruxelles).
- Pand Belges Pandectes Belges (Bruxelles).
- P. P. Pandectes Périodiques (Bruxelles).
- Pas. Pasicrisie Belge (Bruxelles).
- Pas. Lux. Pasicrisie Luxembourgeoise.
- Rb. Rechtbank.
- Revue Critique of Revue Revue Critique de Droit International Privé (Paris).
- Revue Lapradelle Revue de Droit International Privé (1905-33). Deze revue werd vervangen in 1934 door de voor-gaande.
- Rev. Dr. Intern. Revue de Droit International et de Législation Comparée (Bruxelles).
- Rev. pr. not., of R. P. N. Revue Pratique du Notariat Belge (Bruxelles).
- R. W. Rechtskundig Weekblad (Antwer-pen).
- S. Recueil Sirey.
- St. Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.
- W. Weekblad van het Recht; het cijfer duidt het nummer van het week-blad aan.
- Wet A. B. Wet houdende Algemene Bepalingen voor het Koninkrijk der Nederlan-den.
- W. P. N. R. Weekblad voor Privaatrecht, Nato-risambt en Registratie; het cijfer duidt het nummer van het week-blad aan.
- Arminjon P. Arminjon, Précis de Droit Inter-national Privé, II (1934).
- Asser, Schets T. M. C. Asser, Schets van het Inter-nationaal Privaatrecht (1880).
- Barmat L. I. Barmat, De Regel «locus regit actum» in het Internationaal Pri-vaatrecht (1936).
- Batiffol, Con-trats H. Batiffol, Les Conflits de Lois en matière de Contrats (1938).
- Batiffol, Traité H. Batiffol, Traité élémentaire de Droit International Privé (1949).
- van Brakel S. van Brakel, Grondslagen en Be-ginselen van Nederlands Interna-tionaal Privaatrecht (1950).
- Cheshire G. C. Cheshire, Private Internatio-nal Law (1947).
- Dicey Dicey's Conflict of Laws, by J. H. C. Morris, with specialist editors (1949).
- Dubbink C. W. Dubbink, De onrechtmatige Daad in het Nederlandse Interna-tionaal Privaatrecht (1947).
- Hijmans I. H. Hijmans, Algemene Problemen van Internationaal Privaatrecht (1937).
- Kosters J. Kosters, Het Internationaal Bur-gerlijk Recht in Nederland (1917).
- Lerebours-Pigeonnière P. Lerebours-Pigeonnière, Précis de Droit International Privé (1946) (Paris).
- Metzler, Aspects L. Metzler, Aspects et Evolution du Droit des Sociétés et des Associa-tions (1930).
- Mulder A. C. J. Mulder, Inleiding tot het Nederlands Internationaal Pri-vaatrecht (1947).
- Niboyet, Cours J. P. Niboyet, Cours de Droit Inter-national Privé Français (1949) (Paris).
- Niboyet, Traité J. P. Niboyet, Traité de Droit Inter-national Privé Français, III (1944) (Paris).
- Pouillet Manuel de Droit International Privé Belge (1947) (Bruxelles).
- Rabel E. Rabel, Conflict of Laws: A. Com-parative Study, I (1945), II (1947).
- Restatement Restatement of the Laws of Conflict of Laws, American Law Institute (1934).
- Rolin Principes de Droit International Privé (Paris) (1897).
- Schnitzer A. F. Schnitzer, Handbuch des In-ternationaal Privatrechts (1944).
- De Vos L. De Vos, Le Problème des Conflits de Lois (1947) (Bruxelles).
- Wolff M. Wolff, Private International Law (1945).

(1) Een opsomming van deze wetgevingen is o.a. te vin-den bij E. Rabel, Conflict of laws: A comparative study, I, (1945) bl. 26 v.

(2) Men vergelijkte J. Kosters, Het internationaal burgerlijk recht in Nederland (1917), bl. 135 vlg.; S. van Brakel, Grondslagen en beginselen van Nederlands Internationaal Privaatrecht (1950), bl. 64 vlg.; A. C. J. Mulder, Inleiding tot het Nederlands Internationaal Privaatrecht (1947), bl. 92 v. Uit de rechtspraak zij in het bijzonder vermeld: Hof 's-Gravenhage 23 Februari 1942, opgenomen onder H.R. 8 Januari 1943, N.J. 1943, nr 202, en 6 Februari 1931, N.J. 1931, nr 747.

(3) Toegelaten o.a. door Cass. 9 Maart 1882, Pas I 62 en Beroep Brussel, 7 Juli 1943, J.T. 1944, 41; Pouillet Manuel 3e ed. nr 256; verworpen o.a. Antwerpen, 8 Februari 1939, 15 Maart 1939 en 15 Mei 1939, R.W. 1938-1939, kol. 887, 1121 en 1552; L. de Vos, Le problème des conflits de lois, II, nr 812.

(4) Rechtbank Diekirch, 22 Februari 1900, Pas. lux., VII, bl. 41, Pas. belge 1908, IV 119. Lapradelle et Niboyet, Répertoire dl. X, bl. 435.

(5) Zie artikel 13 van de Code civil, in Frankrijk afge-schaft in 1929 en het décret-loi van 12 November 1938, afgeschafte door de ordonnance van 2 November 1945. Voor de invloed dezer artikelen in het internationaal privaatrecht vergelijkte men de bekende zaak Forgo (Cass. 5 Mei 1875, S. 75. I. 409) en Paris 26 Juni 1940, S. 1942, II, 13 (met noot Niboyet).

De bepaling van artikel 13 van de Code civil heeft in Luxemburg nog rechtskracht. Dientengevolge is een wet-telijke hypotheek ontzegd aan een gehuwde vrouw, aan wie een woonplaats niet was toegestaan, Rechtbank Luxemburg, 2 Maart 1932, Pas. lux. XIII, bl. 217 en Hof 28 Januari 1948, Pas. lux. XIV, bl. 358.

(6) Zwitserland, Oostenrijk, Letland, Peru, Venezuela en de andere Zuid-Amerikaanse Staten, genoemd door Rabel loc. cit., bl. 117 v. Ook in Frankrijk gaat de opvatting van vele moderne schrijvers in gelijke richting; men zie de door Rabel loc. cit., bl. 152, geciteerden, alsmede Niboyet, Traité de droit international privé français, III (1944), bl. 193 v.; Arminjon, Précis de droit international privé, II (1934), bl. 28 v.

(7) Voor het «domicil of origin» vergelijkte men N. Bent-wich, Le développement du domicile en droit anglais. Recueil des Cours de l'Académie de droit international 1934, III, bl. 377 v.; G. C. Cheshire, Private International Law (1947), bl. 206 v. en 238 v.; en Dicey, Conflict of Laws (1949), bl. 88 v. en 97 v. Men zie ook de opmerking bij Rabel loc. cit., bl. 110, dat het «domicil of origin» «corresponds tot Continental nationality rather than to Continental domicile».

(8) Verdrag van 12 April 1930, in Nederland goedgekeurd bij de wet van 21 December 1936, St. 99 R. Tekt in St. 1937, 17. België en Luxemburg hebben het verdrag wel mede ondertekend, maar tot heden nog niet geratificeerd.

(9) In gelijke richting gaat de Franse rechtspraak sinds het arrest in de zaak de Lizardi (Cass. 16 Januari 1861, S. 1861.1305), echter wederom slechts ter bescherming van eigen Franse onderdanen. Men vergelijkte voorts: H. Batiffol, Traité élémentaire du Droit intern. privé (1949), bl. 431 v.

(10) Zie voor België: Pouillet, bl. 224-225; voor Nederland: Kosters, bl. 674, van Brakel, bl. 178, Mulder, bl. 186-187; Voor Luxemburg: L. Metzler, Aspects et évolution du droit des sociétés et des associations (Lux. 19930). bl. 60; L. Metzler, Régime juridique et fiscal des sociétés à responsa-bilité limitée (Lux. 1933), bl. 1822 en 189; verg. art. 158 van de wet van 10 Augustus 1915 op de handelsvennoot-schappen, ook toepasselijk op verenigingen; Hof Luxemburg 8 October 1947, Pas. lux. XIV, bl. 346.

(11) Zie ook aldus Pouillet nr 217; voor Luxemburg: Metzler, Aspects, bl. 61.

(12) Zie noot 11.

(13) Zie voor België: *Pouillet* loc. cit.; voor Nederland: *van Brakel*, bl. 178; *Mulder*, bl. 186.

(14) Hoge Raad 17 Mei 1929, N.J. 1929, 1279.

(15) In België wordt onderscheid gemaakt tussen de bevoegdheid om van een van het wettelijk huwelijksgoederenrecht afwijkend huwelijkscontract aan te gaan en het huwelijksgoederenrecht, waaraan de echtgenoten zijn onderworpen bij gebreke van formele huwelijksvoorwaarden. De eerste vraag wordt beheerst door de nationale wet van de echtgenoten en, bij verschil van nationaliteit, door de nationale wet van de man (*Pouillet*, 426-427, 435-437, *De Vos*, I, 409, 413, 415, 416; voorbehoud op 412 en 419). Wat de tweede vraag betreft, gaf de rechtspraak tot voor kort de voorkeur aan de vermoedelijke partijwil, waarbij aan het huwelijksdomicilie groot gewicht werd gehecht (o.m. Hof Brussel 27 Maart 1923, 7 April 1926, 13 Juni 1931, *Pas*, 1925, II, 107, en 1926, II, 112; *Rev. pr. Not.* 1934 702); thans wordt ook in dit verband meestal de voorkeur aan de nationale wet verleend (*Pouillet*, nr. 445; *De Vos*, I, nr. 409; Hof Brussel 7 April 1924, 16 Juni 1926 en 17 April 1940, *Rev. pr. Not.* 1925, 143; 1928, 46 en 161; 1940, 423. Verg. Hof Brussel 7 Juli 1943, *J.T.* 1944-1945, 41).

(16) Hof Luxemburg 30 Januari 1919, *Pas. lux.*, XI, 62.

(17) Zie voor België: *Cass.* 9 Maart 1882, I, 62. *Novelles* II, *Divorce*, 1685 en vlg.; voor Nederland: Hoge Raad 24 November 1916, N.J. 1917, 5.

(18) Voor België: *Pouillet van Hille* in *Rev. dr. intern.* 1939, bl. 748-758, voor Nederland: H.R. 13 December 1907 W. 8636; Hof Den Haag 21 October 1948, N.J. 1949, 256 en verdere rechtspraak bij *van Brakel*, bl. 166.

(19) Zie noot 18, alsook *Pouillet*, bl. 450; *De Vos*, I, nr. 115; Rb. Antwerpen 8 Februari en 11 Mei 1939, R.W. 1938-1939, col. 887 en 1552; Rb. Luik 7 Juli 1938 en 12 Januari 1939, Belg. jud. 1939, col. 303 en 401; Rb. Nijvel, 16 Mei 1940, *Pas*, 1941, III, 107.

(20) Zie de rechtspraak genoemd in noot 18.

(21) *Novelles* II, *Divorce*, nrs 1723-1924; *Pandectes belges*, *Divorce*, nr 384; Beroep Luik, 2 Februari 1931, *Clunet* 1932, 490; Beroep Gent, 17 Juni 1948, *J.T.* 1948, 579; Beroep Brussel, 29 Januari 1949, *J.T.* 1949, bl. 344.

(22) *Cass.* 28 April 1949, *Pas. lux.* XIV bl. 541.

(23) Voor België in die zin: *Cass.* 12 Juni 1941, *Pas*, 1941, I, 217; Rb. Brussel 20 Februari 1946, *J.T.* 1946, 351.

(24) Voor België: Rb. Brussel, 28 April 1910, *Pas*, 1910, III, 195, en *De Vos*, I, nr. 182, 194 en 198. *Pouillet* nrs. 395 en 374. Voor Nederland: H.R. 10 Maart 1938, N.J. 1938, 853 (met noot *Kollewyn*). In Frankrijk zijn de meningen verdeeld, men vergelijke *Batifol*, *Traité*, bl. 406 v. en 487 v.

(25) Het arrest van het Belgische Hof van Cassatie 20 Maart 1941, *Pas*, 1941, I, 86, richt zich naar de wet van het kind. Deze mening wordt uitvoerig bestreden door *De Vos*, I, nr. 159 in overeenstemming met oudere rechtspraak, Beroep Brussel, 11 Maart 1933, *Clunet* 1933, p. 1041; Beroep Luik, 11 April 1935 en 30 Mei 1939, *Pas*, 1935, II, 163 en 1940, 51,98. In Luxemburg geven Rb. Diekirch 26 Maart 1930, *Pas. lux.*, XIII, bl. 180 en Luxemburg 14 Juli Rb. 1933, *Pas. lux.*, XIII, bl. 380 ook aan de wet van het kind de voorkeur.

(26) Men vergelijke *Niboyet*, *Cours de droit international privé français* (1949), bl. 554-555, en de daar vermelde rechtspraak van de Cour de Cassation en voorts *Cass.* 5 December 1949, D. 1950, 73.

(27) Zie H. R. 1 April 1938, N.J. 1938-989; *Kosters*, bl. 537 (met uitzondering van de bekwaamheid om erkend te worden en van de bevoegdheid zich tegen de erkenning te verzetten).

(28) In Nederland: Hoge Raad 1 April 1938, N.J. 1938, 989 (contra *van Brakel*, bl. 176); In België is men reeds daarom veelal voor gelijke behandeling, omdat ook voor de inroeping van staat de rechtspraak op de wet van het kind let. In het Luxemburgse recht, dat de verhouding tot levensonderhoud tegen de verwerker van het kind niet kent, kan men een streven vaststellen om een zodanige vordering alleen toe te laten in die gevallen, waarin een onderzoek naar het vaderschap wordt toegestaan.

(29) Zie voor België: *Pouillet*, nr 401; *De Vos*, I, nr. 215; voor Nederland: *van Brakel*, bl. 177; *Kosters*, bl. 567; *Mulder*, bl. 127; voor Luxemburg: Rb. Luxemburg, 18 Maart 1896, *Pas. lux.* IV, bl. 368.

(30) Zie Rb. Brussel, 21 Juni 1899, P.P. 1900 nr 9092; Beroep Gent 31 Mei 1905, R.P.N. 1906, bl. 88; Beroep Brussel 16 Juni 1926, *Rev. pr. Not.* 1928, 46; Turnhout 8 Juli 1931 R.W. 1931-1932, 127; Verviers, 14 Januari 1936, *Pas*, 1936, III, 133; Brugge 10 Mei 1939, R.W. 1939-1940, 105.

(31) Zie voor de onroerende goederen: Hof 13 November 1931, *Pas. lux.*, XII, bl. 467, en voor de roerende goederen: Rb. Diekirch 22 Februari 1900, *Pas. lux.* VII, bl. 41 en *Pas*, 1908, IV, 119, en Rb. Luxemburg, 11 Juni 1913, *Pas. lux.* IV, bl. 478; deze rechtspraak wordt algemeen in de notariële praktijk gevolgd. Afwijkend echter Rb. Luxemburg 20 Juni 1932, *Pas. lux.*, XIII, bl. 466.

(32) Hof 's-Gravenhage 23 Februari 1942, opgenomen in het arrest van de Hoge Raad van 8 Januari 1943, N.J. 1943, 202; Hof 's-Gravenhage 26 November 1925, W. 11623; Hof 's-Hertogenbosch 17 October 1922, N.J. 1923, 1137; Hof Batavia 10 Januari 1935, I.T.R. 141, 351; Rb. 's-Gravenhage 12 Juni 1941, N.J. 1943, 625. Daarentegen heeft de Hoge Raad bij zijn arrest van 5 April 1907, W. 8524 nog voor de erfopvolging in onroerend goed de wet der ligging beslissend geacht. Hof Amsterdam 11 Juli 1946, N.J. 1947, 66, acht in beginsel de wet der nationaliteit van toepassing, doch meende, dat in het gegeven geval wegens bijzondere omstandigheden een andere wet, de wet van de oorspronkelijke nationaliteit en van de woonplaats van de erflater, toegepast moest worden.

(33) Zie voor België: *Pouillet*, nr 327; *Rolin*, *Principes*, I, nrs. 479 en 480; *De Vos*, I, nr 299.

Zie voor Nederland: *Kosters*, bl. 622 en vlg.; *van Brakel*, bl. 192-193; *Mulder*, bl. 205; *Meffers*, *Erfrechtelijke moei-*

lijkheden op het gebied van het internationaal privaatrecht, W.P.N.R. 3493-3496 (1936).

(34) Zie *Actes* 1925, bl. 283.

(35) Men vergelijke hetgeen op de 5e Haagse Conferentie dienaangaande werd opgemerkt: *Actes*, bl. 251 en 252.

(36) Zie aldus Rb. Diekirch 22 Februari 1900, *Pas. lux.*, VII, bl. 41.

(37) In België: art. 5 van het wijzigingsontwerp B.W.; *De Vos*, I, nr. 266; *Pouillet*, nrs 268 en 269; *Pand. belges*, V: «statuts personnels et statuts réels» nrs. 289 en vlg.; Beroep Brussel 9 Augustus 1888, *Pas*, 1888, II, 12; Beroep Gent 22 Juli 1898, *Pas*, 1898, II, 392.

In Nederland: *Kosters*, bl. 709, *van Brakel*, bl. 184 v.; *Mulder*, bl. 136 v.; H.R. 22 Juni 1934, W. 12815, N.J. 1934, 1493. Ook in het buitenland is dit thans de heersende mening, men vergelijke *Schnitzer*, *Handbuch des Internationalen Privatrechts*, II (1944), bl. 469-470.

(38) Zie de in de noot 37 genoemde schrijvers en rechtspraak en daarbij nog *van Brakel*, bl. 44 en 61; *De Vos*, I, nr 227.

(39) Aldus o.a. *Niboyet*, *Traité de droit international privé français* IV (1947), bl. 621 v. en de andere schrijvers, geciteerd door *Batifol*, *Traité*, bl. 507. Vergelijk voor Nederland: *J. E. van der Meulen*, *Themis* 1920, bl. 63; *van Brakel*, bl. 187.

(40) Voor België vergelijke men *Cass.* 21 Februari 1907 en 26 November 1908, *Revue Lapradelle* 1909, 951; Beroep Luik 8 Januari 1931; *Pas*, 1931, II, 90. Handelsrechtbank Brussel 14 Maart 1911, *Revue* 1913, bl. 540; *Pouillet*, nrs 317-320. *De Vos*, II, nr 715 en vlg.; *Rolin*, I, bl. 570 en vlg.

Voor Nederland: H.R. 1 Mei 1936, N.J. 1936, 956; 18 Maart 1938, N.J. 1939, 69; 10 Januari 1941, N.J. 1941, 824 en de lagere jurisprudentie opgesomd bij *C. W. Dubbink*, *De onrechtmatige daad in het Nederlandse I.P.R.* (1947), bl. 8 v.; *T.M.C. Asser*, *Schets van het Int. Privaatrecht* (1880), bl. 64-65; *Kosters*, bl. 792 v.; *van Brakel*, bl. 198 v.; *J. Kisch*, *Praeadvies Ned. Juristen-Vereeniging* 1947, *Handelingen* 1947, bl. 37; *W. Blackstone*, idem, bl. 70-71; *Dubbink*, bl. 49 v. en 144, en de door hem op bl. 20 v. genoemden; contra *Hijmans*, bl. 91 v., en *Mulder*, bl. 196 v.

Voor Luxemburg: Hof 5 Februari 1897, *Pas. lux.*, IV, bl. 330 en Rb. Luxemburg 13 Juni 1917, *Pas. lux.*, X, bl. 417; echter bestaat onzekerheid omtrent de op de gevolgen toepasselijke wet, wanneer dader en benadeelde beiden van eenzelfde nationaliteit zijn.

Voor Frankrijk is het voldoende te verwijzen naar de arresten van de Cour de Cassation van 25 Mei 1948 en 13 Juli 1948, *Revue critique de droit international privé*, 1949, bl. 89 en 94, en *Dalloz*, 1948, 357 en 433.

(41) Men zie o.a. *Asser*, *Schets*, bl. 54; *Kosters*, bl. 741 v. en 750 v.; *De Vos*, II, bl. 645 v.; *Wolff*, *Private International Law* (1945), bl. 459 en v.

(42) *Rapp. Julliot de la Morandière*. Ook de drie ontwerpen door de zesde Haagse Conferentie zelf opgesteld volgden dit stelsel: artikelen 5, 4 en 4, *Actes* resp. bl. 377, 380 en 383. Eveneens het Ontwerp van de International Law Association van 1926 en 1928: artikel 10, zie *Report of the 35th Conference* 1928, bl. 146 en 295.

(43) Een voorbeeld daarvan is in het arrest van de Nederlandse Hoge Raad van 18 Juni 1926, N.J. 1926, 1078 te vinden.

(44) Men vergelijke dienaangaande hetgeen op bl. 27 van het Rapport der Commissie van 1931 werd opgemerkt.

(45) Aldus in Frankrijk in de 16e-18e eeuw; zie *Batifol*, *Les conflits de lois et matière de contrats*, bl. 429, noot 1 en *Kosters*, bl. 800.

(46) Thans de heersende opvatting in Frankrijk en Italië: men zie *Batifol*, *Contrats*, bl. 428 v.

(47) De wet van de plaats, waar de cessie geschiedt, werd toepasselijk geacht in verschillende Engelse arresten: men zie *Cheshire*, bl. 603 v. en *Wolff*, bl. 550 v. Aldus ook de *Restatement*, par. 350-352.

(48) Aldus de rechtspraak in Duitsland, Zwitserland en Scandinavië: men zie *Batifol*, *Contrats*, bl. 428 en *Rechtsvergleichendes Handwörterbuch* IV (1933), bl. 386. Ook *Cheshire*, bl. 599 v. en *Wolff*, bl. 548 en 554 stellen zich op dit standpunt.

(49) Aldus in Nederland in navolging van *Kosters*, bl. 802 v., onder meer: Hof Amsterdam 4 Maart 1936 N.J. 1936, 744; Hof Amsterdam 22 December 1938, N.J. 1939, 721; Rb. Zwolle 23 September 1942, N.J. 1943, 542. Voor België vergelijke men in gelijke zin: *De Vos*, I, nrs. 236-238; *Pouillet*, nr 271. Voor Luxemburg Rb. Luxemburg 3 November 1934, *Pas. lux.*, XIII, bl. 560.

Zie ook *Niboyet*, *Traité*, IV, bl. 668 v. en *Batifol*, *Traité*, bl. 541-542; *Dacey's Conflict of Laws* (1949), bl. 570 v. maakt een nog verder gaande onderscheiding.

(50) N.J. 1939, nr 337.

(52) Men zie *D. Josephus Jitta*, *La substance des obligations dans le droit international privé*, I (1906), bl. 205 v.; *Kosters*, bl. 769 v.; *Cheshire*, bl. 320 v.; *Wolff*, bl. 499; Engelse rechtspraak bij *Cheshire*, bl. 320 v. en *Wolff*, bl. 449; zie ook *Dacey*, bl. 712 v. Voor Amerika zie men *Restatement*, par. 344 v. Duitse rechtspraak bij *Kosters*, bl. 770, noot 1, en *Batifol*, *Contrats*, bl. 281, noot 3, Zwitserse rechtspraak bij *Batifol*, *Contrats*, bl. 281, noot 4, en *Schnitzer*, II (1944), bl. 541, noot 114.

(52) Zie b.v. *Batifol*, bl. 274-275 en *De Vos*, II, 626-627.

(53) *Rodenburg*, *Tractatus de jure conjugum*, Tit. II, c. 3, nr 2; *J. Voet*, *Commentarius ad Pandectas*, I, 4, 2, nr 15; *van der Keessel*, *Theses Selectae*, nr 39 en *Praelectiones*, nrs 28-31.

(54) Voor België vergelijke men *De Vos*, I, nr 71 en 399; *Pouillet*, nr 292; *Rolin*, *Annuaire de l'Institut*, 1925, bl. 217. Voor Nederland vergelijke men de schrijvers opgesomd bij *Barmat*. De regel «*Locus regit actum*» in het Internationaal Privaatrecht bl. 165; en *van Brakel*, bl. 154.

(55) N.J. 1942, 468.

(56) Aldus ook vrijwel alle moderne wetten: men zie de opsomming bij *Barmat*, bl. 164, waaraan toegevoegd kan worden: art. 11 Grieks B.W. 1946; art. 26 Ital. Prél. bej. 1942; art. 7 en 8 Wet I.P.R. van Tsjecho-Slowakije; voor testamenteren: art. 40 Siamese Wet 1939. Wat de doctrine betreft, zie men *Barmat*, bl. 165 v.

(57) Hoge Raad 2 April 1942, N.J. 1942, 468 en van *Brakel*, loc. cit. Aldus ook *De Vos*, loc. cit., en *Batiffol*, *Traité*, bl. 582.

(58) *Pouillet*, nr 292, bl. 334; nr 362 (huwelijk) en nr 366; *Lerebours Pigeonnière*, *Précis de droit international privé* (1946), bl. 278; Art. 26, Prél. bep. Italiaans B.W. (1942), art. 11 Grieks B.W. (1946), art. 20 Egyptisch B.W. (1949). Men zie voorts *Barmat*, bl. 164 v. en de aldaar genoemden.

(59) Aldus reeds thans in België: Beroep Brussel 9 Januari 1937, *Revue Critique* 1938, 470 (noot *Batiffol*) en 20 Juni 1931, *Revue Trim. Institut Belge de droit comparé*, 1932, 56; *De Vos*, II, bl. 947 v. en de verdere Belgische rechtspraak aldaar op bl. 948 noot 3 genoemd. In Frankrijk: Tribunal Seine 19 Februari 1927, *Revue Critique* 1928, 102 (noot *Niboyet*), D.P. 1928.2.33 (noot *Crémieu*). Men vergelijk ook art. 6 van de regels door het Instituut de Droit International in 1927 te Lausanne opgesteld. *Annuaire de l'Institut*, 1927.

III.335 (waarbij: *Annuaire*, 1927.II.894 en 912 en 1927.III.185).

Anders echter Tribunal Seine 23 Maart 1944, S. 1944, 2, 44, in overeenstemming met de meeste moderne Franse auteurs: *Niboyet*, Cours, bl. 606, *Lerebours-Pigeonnière*, bl. 292; *Batiffol*, *Traité*, bl. 311 v.

(60) N.J. 1936, 80.

(61) *Annuaire de l'Institut* (1947), bl. 260.

(62) Aldus ook *Offerhaus*, Nederlands Internationaal Be-wijsrecht, bl. 26, en, met restricties, *Mulder*, bl. 228 v.; *Lerebours-Pigeonnière*, bl. 379 v.; *Batiffol*, *Traité*, bl. 742; *Cheshire*, bl. 835 v.; *Wolff*, bl. 236 v.; *Schnitzer II* (1944), bl. 655 v. Contra «Restatement», par. 595, Commentary.

(63) Aldus ook de schrijvers in de noot 62 genoemd, met uitzondering van *Mulder*, bl. 235.

(64) Aldus ook art. 2 van de regels van Lausanne 1947 (*Annuaire de l'Institut*, 1947, bl. 260); *Mulder*, bl. 229 v. en 234. Men vergelijk *Lerebours-Pigeonnière*, bl. 380 v.; *Arminjon*, III, bl. 419. Anders *Schnitzer II* (1944) k. 1.655, het Engelse recht (*Cheshire*, bl. 838; *Dacey*, bl. 859 v.) en het Amerikaanse recht (*Restatement*, par. 598).

(65) Men vergelijk *Batiffol*, *Traité*, bl. 743-744.

(66) Men vergelijk *Batiffol*, *Traité*, bl. 744.

(67) Zie *Kosters*, bl. 334.

(68) Men vergelijk *Batiffol*, *Traité*, bl. 577-578.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 5 November 1951.

Voorzitter en Verslaggever: M. Wouters.

Eerste Advocaat-generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Deskundigen in strafzaken. — Niet-toepasselijkheid van de artikelen 315 en 317 Rv. op door de strafrechter bevolen expertises. — Toepasselijkheid van de bepalingen van Rv. op zodanige expertises, zelfs wanneer de rechter enkel nog van de vordering van de burgerlijke partij behoeft kennis te nemen. — Geen schending van de rechten der verdediging.

De artikelen 315 en 317 Rv. zijn, voor zover zij de oproeping van de partijen voorschrijven, niet toepasselijk op door de strafrechter bevolen deskundige onderzoeken.

De wijze van procederen wordt bij de wet niet volgens de aard van de in het geding betrokken belangen bepaald, doch volgens de aard van het gerecht, dat van het verschil kennis dient te nemen. Hieruit volgt dat de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering toepasselijk blijven op de door de strafrechter bevolen deskundige onderzoeken, zelfs wanneer deze rechter enkel nog van de vordering der burgerlijke partij behoeft kennis te nemen.

De rechten der verdediging kunnen niet geschonden zijn door het feit dat de betrokken partij de verrichtingen van de deskundigen niet zou hebben kunnen bijwonen, vermits zij het verslag der deskundigen in de loop van de debatten ter zitting in discussie heeft kunnen brengen en haar opwerpingen daartegen heeft kunnen doen gelden.

Houdmont, François, t/ Gerard, b.p.

Gelet op de bestreden arresten, de 9 Juli 1948 en 20 April 1951 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Overwegende dat het eerste dier arresten enkel bestreden wordt voor zoverre het over de vordering van verweerster uitspraak doet; dat het tweede bestreden arrest definitief over deze vordering uitspraak doet;

.....
Over het derde middel, schending van de artikelen 315 en 317 van het Wetboek van Burgerlijke Rechts-

vordering alsmede van de rechten der verdediging doordat het arrest van 20 April 1951 beslist heeft, dat deze artikelen niet toepasselijk waren op de door de strafrechter bevolen expertises en de rechten der verdediging niet geschonden waren, mits de vaststellingen en besluiten van de expertise tussen de partijen in discussie waren gebracht, onder meer, door overlegging van het verslag ter zitting, zulks terwijl het Hof van Beroep in casu bij de voortzetting der zaak enkel en alleen nog kennis behoeft te nemen van de vordering van de burgerlijke partij Gerard Bourguignon en de deskundigen hun opdracht hadden vervuld ten overstaan van de burgerlijke partij alleen en zonder aanlegger in cassatie in staat te hebben gesteld bij hun werkzaamheden aanwezig te zijn:

Overwegende dat de artikelen 315 en 317 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, voor zoverre zij de oproeping van de partijen bij de werkzaamheden der deskundigen voorschrijven, niet toepasselijk zijn op de deskundige onderzoeken bevolen door de strafrechter;

Overwegende dat de wijze waarop de rechtspleging wordt gevoerd bij de wet niet volgens de aard van de in het geding betrokken belangen bepaald wordt, maar volgens de aard van het gerecht, hetwelk kennis er van dient te nemen; dat hieruit volgt dat de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering toepasselijk blijven op de door de strafrechter bevolen deskundige onderzoeken zelfs wanneer deze rechter enkel nog behoeft kennis te nemen van de vordering der burgerlijke partij;

Overwegende dat de rechten der verdediging niet geschonden worden door het feit, dat aanlegger de werkzaamheden der deskundigen niet zou hebben kunnen bijwonen, vermits aanlegger hun verslag in de loop der debatten ter zitting in discussie heeft kunnen brengen en zijn opwerpingen dienaangaande heeft kunnen laten gelden;

Dat het middel in rechte faalt;

Vlaamse Juristen,

Abonneert U op het
RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN BEROEP TE LUIK

5e Kamer. — 2 Februari 1952.

Voorzitter : M. Verrydt.
Raadsheren : M.M. Albert en Goffinet.
O.M. : M. Kellens.
Advocaten : Mrs Maris en Graffé.

Echtscheiding. — Het in art. 259 B.W. bedoelde vonnis is geen tussenvonnis doch een eindvonnis, dat de rechter bindt. — De bij art 169 B.W. gestelde sanctie mag niet ambtshalve doch slechts op vordering van de man uitgesproken worden.

Het vonnis, waarbij de vordering tot echtscheiding gegrond is verklaard, doch krachtens artikel 259 B.W. de toelating tot echtscheiding heeft uitgesteld tot na afloop van het proefjaar, is geen tussenvonnis, doch een eindvonnis, dat de rechter bindt. De bij dit vonnis bevolen maatregel is immers geen onderzoeksmaatregel strekkend om het geding in staat van wijzen te brengen, doch een maatregel, die na gegrondverklaring van de vordering tot echtscheiding, de toelating tot echtscheiding afhankelijk stelt van het vervullen van een voorwaarde, die aan de wil van de eisende partij is overgelaten. Bij niet verzoening tusschen partijen vóór afloop van de proeftijd is de rechter derhalve verplicht de echtscheiding uit te spreken.

De bij artikel 260 B.W. op het niet verblijven van de vrouw in de haar aangewezen woning gestelde sanctie mag niet door de rechter ambtshalve doch slechts op vordering van de man uitgesproken worden.

Cr. t/ V.

Gezien in uitvoerbare uitgifte het vonnis van 27 Juni 1951, door de Rechtbank van eerste aanleg te Hasselt gewezen, waartegen beroep;

Gezien het regelmatig, bij exploit van deurwaarder Frenay, te Beringen, van 30 October 1951 tegen voormelde beslissing ingesteld hoger beroep, waarvan de ontvankelijkheid niet betwist wordt;

Overwegende dat de eis tot echtscheiding werd ingesteld op grond van gewelddaden, mishandelingen en zware beledigingen, en de eerste rechter ter zake gebruik heeft gemaakt van de bij artikel 259 van het Burgerlijk Wetboek verleende bevoegdheid;

Dat, oordelende over de voor hem gehouden getuigenverhoren, hij in zijn vonnis van 23 November 1949 vastgesteld heeft, dat beroepster, oorspronkelijke aanlegster, volkomen gerechtigd was de echtscheiding te bekomen, doch, van oordeel zijnde dat een verzoening tussen de echtelieden nog mogelijk was, de uitspraak der toelating tot echtscheiding verdaagde, hem een jaar uitstel verleende en, de afzonderlijke woonplaats voor elk der partijen voorbehoudende, oorspronkelijke aanlegster machtigde haar verblijfplaats te behouden te Leopoldsburg, Statiestraat nr 5;

Dat hetzelfde vonnis aan partijen het hun bij artikel 260 van het Burgerlijk Wetboek toegekende recht voorbehoudt voor het geval, dat zij na het gestelde proefjaar niet met elkaar mochten verzoend zijn;

Overwegende dat geen rechtsmiddel tegen voormeld vonnis werd ingesteld, nadat het op verzoek van beroepster regelmatig op 27 Februari 1950 betekend werd;

Overwegende dat althans beroepster na het verstrijken van het proefjaar, geïntimeerde op 22 Maart 1951

dagvaardde ten einde de echtscheiding tussen partijen te zien toestaan en gedaagde te horen veroordelen om bij te dragen in het onderhoud van het enig uit het huwelijk gesproten kind;

Overwegende dat de eerste rechter op deze vordering gevolg gevend aan geïntimeerde's besluiten, aan deze laatste toegestaan heeft te bewijzen door alle middelen rechtens, getuigen inbegrepen, dat beroepster zich tijdens het proefjaar te Brussel had gevestigd en dat zij aldaar een wanordelijk leven had geleid en 's nachts manspersonen in haar woning had ontvangen;

Overwegende dat deze beslissing, waartegen thans beroep, ten onrechte het vonnis van 23 November 1949, waarbij de eis tot echtscheiding als volkomen bewezen verklaard wordt, als tussenvonnis betitelt;

Overwegende inderdaad dat de bij voormeld vonnis van 23 November 1949 voorgeschreven maatregel geen onderzoeksmaatregel is, bestemd om het geding in staat van wijzen te stellen;

Dat deze maatregel door de Rechtbank slechts bevolen kan worden, indien de vordering gegrond en volkomen bewezen geoordeeld wordt; dat dergelijke vonnis een vonnis ten gronde is, hetwelk het bestaan erkent van het gevorderde recht, doch de toelating tot echtscheiding onderwerpt aan een voorwaarde, afhankelijk van de enige wil der aanleggende partij, en hetwelk, in tegenstelling met een tussenvonnis, bindend is voor de rechter, die, bij ontstentenis van verzoening tussen partijen, verplicht is de echtscheiding uit spreken (Beroepshof Luik, 5 Februari 1896, Pas. 1896, II, 173; Verbreking, 30 November 1896, Pas. tot stand is gekomen; 1897, I, 30);

Overwegende dat geen verzoening tussen partijen

Overwegende dat de eerste rechter ten onrechte nieuwe onderzoeksmaatregelen heeft bevolen, dat inderdaad, nu het recht van oorspronkelijke aanlegster vaststond, ingevolge het vonnis van 2 November 1949, de rechter na verloop van het proefjaar niets anders mocht doen dan de niet-vervulling der voorwaarde, dit wil zeggen de niet verzoening tussen de echtelieden vast te stellen, en, dit gedaan zijnde, de toelating tot echtscheiding uit te spreken (Piérard, Divorce et séparation de corps, T. II, n° 586);

Overwegende nochtans dat geïntimeerde opwerpt dat beroepster de haar door de eerste rechter aangewezen verblijfplaats verlaten heeft om zich te Brussel te gaan vestigen;

Dat zonder te bepalen met welke doeleinden hij deze opwerping maakt hij enkel vraagt dit feit te mogen bewijzen;

Overwegende dat niet betwist kan worden, dat de niet-naleving door de vrouw van de verplichting om te verblijven in de haar aangewezen verblijfplaats, de sanctie kan medeslepen, voorzien bij artikel 269 van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat de echtscheiding nog niet toegestaan is; dat, wanneer luidens artikel 259 van het Burgerlijk Wetboek, een proeftijd van een jaar is opgelegd geworden, de echtelieden niettemin door de banden van het huwelijk gebonden blijven en de vrouw steeds gehouden blijft tot hare plichten, spruitende uit het huwelijk, met uitzondering van die om met haar man samen te wonen;

Dat bijgevolg het verlaten van de haar opgelegde verblijfplaats ongetwijfeld aan de man het recht verleend, wanneer de vrouw aanlegster tot echtscheiding is, te vorderen dat zij niet-ontvankelijk verklaard worde tot het voortzetten der procedure (Piérard, Divorce et Séparation de corps, T. I, n° 388);

Overwegende nochtans dat geinttimeerde, noch in eerste aanleg, noch in beroep, vordert dat beroepster onontvankelijk zoude verklaard worden om de procedure voort te zetten;

Overwegende dat bij ontstentenis vanwege geinttimeerde om uitdrukkelijk de toepassing der bij artikel 269 Burgerlijk Wetboek voorziene sanctie te vorderen, de Rechtbanken en Hoven van Beroep deze niet ambtshalve mogen uitspreken (De Page, Droit Civil, T. I, V°, Divorce, n° 950; Piérard, Divorce et Séparation de Corps, T. I, n° 385; Brussel, Beroepshof, 25 Januari 1900, Pas. II, blz. 246);

Overwegende dat er geen redenen voorhanden zijn om de beslissing van de eerste rechter bij vonnis van 23 November 1949 betreffende de bewaking van het enig uit het huwelijk van partijen gesproten kind te wijzigen;

Overwegende dat thans dient te worden geoordeeld over de door geinttimeerde verschuldigde bijdrage in de onderhoudskosten van bedoeld kind; dat de door beroepster gevorderde bijdrage van 850,— frank per maand geenszins overdreven is;

Om deze redenen :

Het Hof;

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 Juni 1935;

Gehoord de heer Kellens, substituut Procureur-Generaal in zijn deels eensluidend advies;

Ontvangt het beroep, verklaart het gegrond;

Doet het vonnis, waartegen beroep, teniet en, op nieuw wijzende;

Stelt vast dat na het vonnis van 23 November 1949 geen verzoening tussen partijen is ingetreden;

Dienvolgens staat de echtscheiding tussen partijen toe ten voordele van beroepster en ten nadele van geinttimeerde; enz.

HOF VAN BEROEP TE GENT

4e Kamer. — 27 Juni 1951.

Voorzitter : M. Van Winckel.

Raadsheren : M.M. Van Hoy en van den Abeele.

Advocaat-generaal : M. Bohyn.

Strafvordering. — Niet ontvankelijkheid van door O.M. en burgerlijke partij ingesteld hoger beroep wegens het ontbreken van belang.

Verstekvonnis tegen verdachte; tegen dat te hunnen opzichte op tegenspraak gewezen vonnis werd noch door het O.M., noch door de burgerlijke partij hoger beroep ingesteld. Verzet door verdachte, waarop noch verhoging van straf, noch vermeerdereiding van schadevergoeding kon uitgesproken worden. Over de ontvankelijkheid van het verzet werd bij afzonderlijk vonnis uitspraak gedaan. De beschikking daaromtrent in het vonnis a quo door de eerste rechter, die op dit punt zijn rechtsmacht had uitgeput, kan alleen beschouwd worden als een herinnering aan het gewijsde over de ontvankelijkheid van het verzet.

Alle conclusiën van het Hof, die niet tot verzwaring van de toestand van opposant strekken, zoals alle nieuwe eisen, die aan de door de wet gestelde voorwaarden beantwoorden, kunnen respectievelijk genomen en aangebracht worden door partijen, die op hoger beroep van verdachte alleen in rechte staan.

Uit deze beschouwingen volgt, dat het door het O.M. en door de burgerlijke partij twee dagen na dat van verdachte ingestelde hoger beroep wegens het ontbreken van belang als niet ontvankelijk dient te worden afgewezen.

X...

Over de ontvankelijkheid van het hoger beroep :

Overwegende dat de verdachte tijdig en op geldige wijze in hoger beroep gekomen is tegen het vonnis, waarbij dd. 20 Maart 1951 op zijn verzet tegen het verstekvonnis van 27 November 1950 over de grond der zaak opnieuw uitspraak werd gedaan;

Overwegende dat noch door het Openbaar Ministerie, noch door de burgerlijke partij hoger beroep werd ingesteld tegen het, te hunnen opzichte op tegenspraak gewezen vonnis van 27 November 1950; dat, op het verzet van verdachte noch verhoging van straf, noch vermeerdereiding van schadevergoeding kon uitgesproken worden; dat in casu — zo op strafgebied als op burgerlijk gebied — dezelfde beslissingen genomen werden als vroeger bij verstek; dat over de ontvankelijkheid van het verzet op 9 Januari 1951 bij afzonderlijk vonnis uitspraak werd gedaan en de beschikking daaromtrent in het vonnis a quo, door de rechter zelf, die op dit punt zijn rechtsmacht had uitgeput, enkel kan aangezien worden als een herinneren aan het gewijsde over de ontvankelijkheid van het verzet vooraleer de grond te behandelen; dat vóór het Hof alle conclusiën die niet tot verzwaring van opposant's toestand strekken — in welk geval zij trouwens niet ontvankelijk zouden zijn — zoals alle nieuwe eisen, die aan de door de wet gestelde voorwaarden, beantwoorden, respectievelijk kunnen genomen en aangebracht worden door partijen die op hoger beroep van verdachte alleen in rechte staan;

Overwegende dat uit deze beschouwingen volgt dat het hoger beroep door het openbaar ministerie en door de burgerlijke partij twee dagen na dat van verdachte ingesteld, bij ontbreken van belang, als niet ontvankelijk dient te worden afgewezen;

Over de grond der zaak : (zonder belang).

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

3e Kamer — 9 Januari 1952.

Alleenzettelende rechter : M. Roevens.

Openbaar Ministerie : M. Van Hoeylandt.

Advocaten : Mrs E. Vrints en E. Buysse.

1. Beslag. — Verzet van derde eigenaar. — Onvoldoende bewijs van eigendomsrecht.

2. Echtscheiding bij onderlinge toestemming. — Bepaling omtrent uitkering door de man na de uitspraak in de in art. 280 B.W. bedoelde notariële akte.

1. De door eiseres overgelegde stukken, zijnde een factuur van een radiotoestel en een kwijting d.d. 27 December 1947, leveren geen voldoende bewijs op van haar eigendomsrecht.

De factuur betreffende het radiotoestel staat immers weliswaar op naam van eiseres, doch uit niets blijkt, dat het toestel met haar eigen penningen gekocht is.

De bescheiden, uitgaande van de tweede niet verschenen verweerder, die met eiseres samenleeft, bewijzen evenmin overtuigend een werkelijke verkoop.

2. De in artikel 280 B.W. bedoelde notariële akte kan, behalve de gedurende de proeftijd door de man verschuldigde uitkering, ook een bepaling inhouden omtrent de uitkering na de uitspraak, zulks krachtens artikel 279 B.W. Het niet uitdrukkelijk vermelden van dit artikel belet niet de bindende kracht van de overeenkomst, op voorwaarde dat de bedoeling van partijen, zelfs stilzwijgend, duidelijk vaststaat.

Chauveau t/ Bogaert en Claeys.

Aangezien tweede verweerder, alhoewel behoorlijk gedagvaard, binnen de door de wet bepaalde termijn geen avoué heeft gesteld;

Overwegende dat de inleidende dagvaarding strekt tot opheffing van het beslag, gelegd bij proces-verbaal dd. 10 Februari 1951, door deurwaarder De Belder, te Antwerpen-Borgerhout;

Dat bij dezelfde vordering tevens de veroordeling wordt geëist van eerste verweerder tot betaling ener schadevergoeding van 15.000 frank;

Overwegende dat aanlegster inderdaad beweert alleen en uitsluitend eigenares te zijn van al de inbeslaggenomen voorwerpen;

Dat aanlegster krachtens artikel 608 Rv. verplicht is in haar inleidend exploit de gronden te vermelden, waarop zij steunt ten einde de in beslag genomen voorwerpen op te eisen;

Overwegende dat zij te dien einde alleen voorbrengt: 1. een factuur van een radio-apparaat; 2. een kwijting van 27 Februari 1947 en een factuur van 27 Februari 1947;

Overwegende dat de genoemde stukken geenszins ten genoegen van recht het bewijs van eigendom leveren; dat immers de factuur van het radio-apparaat weliswaar op naam van aanlegster staat, maar uit niets blijkt dat het toestel met eigen penningen van aanlegster gekocht is;

Dat de bescheiden, uitgaande van de tweede niet-verschenen verweerder, die met aanlegster samenleeft, evenmin overtuigend werkelijke verkoopbewijzen zijn;

Overwegende dat aanlegster verder in een nota voorhoudt, dat eerste verweerder geen onderhoudsgeld kan eisen op grond der door haar aangebrachte authentieke akte van notaris De Cleene;

Overwegende dat artikel 280 B.W. weliswaar enkel spreekt van het bedrag, door de man uit te betalen gedurende de proeftijd, maar dat anderzijds niets er zich tegen verzet zulks ook te voorzien voor na de uitspraak, zulks krachtens artikel 279 B.W.;

Dat het niet uitdrukkelijk vermelden van voormeld artikel de bindende kracht niet belet van de overeenkomst, op voorwaarde echter dat de bedoeling van partijen duidelijk vaststaat, zij het zelfs stilzwijgend;

Overwegende dat in casu de notariële akte weliswaar in haar bewoordingen geïnspireerd lijkt door de tekst van lid 3 en 4 van artikel 280 B.W., maar dat het opmerkelijk is, dat zij in strijd met de wettekst, die in zijn 2° de uitdrukking «proeftijd» gebruikt en in zijn 3° nog spreekt van «gedurende dezelfde tijd», de notariële akte, voor wat het onderhoudsgeld betreft, geen tijd vermeldt;

Overwegende dat aanlegster opmerkt dat door het vermelden van het verblijf gedurende de proeftijd de herhaling van de uitdrukking «proeftijd» in een volgende alinea overbodig werd; dat echter evengoed a contrario kan besloten worden dat het onderhoudsgeld zonder tijdsduur werd vastgesteld en enkel de aanvangsdatum nader bepaald werd;

Overwegende dat in casu de laatste zienswijze dient te worden aanvaard en zulks te meer, daar de uit-

voering van de overeenkomst in die zin gebeurde en verweerder Claeys, na de ontbinding van het huwelijk, zich er nooit tegen verzet heeft, dat op grond van de aangegane overeenkomst verweerder Bogaert een maandelijks onderhoudsgeld ontving van 350 frank;

Om die redenen,

De Rechtbank,

gehoord ter openbare zitting van 26 December 1951 het eensluidend advies in de Nederlandse taal van de heer J. Van Hoeylandt, substituut-Procureur des Konings;

Rechtdoende op tegenspraak tegenover eerste verweerder en bij verstek tegenover tweede verweerder; Alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Verleent verstek tegen tweede verweerder;

Verklaart de eis ontvankelijk, doch ongegrond, wijst dienvolgens de eis van aanlegster af; veroordeelt aanlegster tot de kosten des geding.

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN

Na zoveel belangwekkende voordrachten en beroepsvergaderingen, heeft het Bestuur der Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen, onder het impuls van haar doordrijvende Voorzitter, Meester Emiel Ooms, de lente-en-zomerperiode willen inzetten met een meer ontspannende activiteit, onder vorm van een prettige uitstap naar Ierseke, met de daarbijhorende culinaire geplogenheden.

Het was een bijzonder gelukkige gedachte deze tocht in te richten, in samenwerking met de Balies van Middelburg en Breda.

Hoewel het weder verleden Zaterdag veel te wensen liet, was de opkomst, en in het bijzonder de opkomst van de Antwerpse Confraters, zeer talrijk, zodat er een gezellige atmosfeer heerste rond de grote dis waar het sacrifice van ettelijke dozijnen oesters en tal van kreeften, voltrokken werd.

De rechten van de geest werden echter niet verwaarloosd: zeer pittige speeches werden uitgesproken die uitgroeiden tot een tot het einde onbeslist gebleven welsprekendheidswedstrijd tussen de Belgische en Nederlandse orators. Meester *Adrianssen*, Deken van de Balie te Middelburg en Meester *Van den Hurck*, Deken van de Balie te Breda, verwelkomden de Antwerpse confraters, terwijl Meester *Ooms* in naam van de Conferentie en Meester *R. Victor*, namens de Heer Stafhouder *Van der Planken*, die, belet zijnde, zich had laten excuseren, hun vreugde uitdrukten over deze volledig geslaagde samenkomst.

De plaats ontbreekt hier om verder uit te weiden over deze spirituele en vinnige tafelredenen.

Het weze enkel aangestipt dat zowel van Antwerpse zijde, als van Nederlandse zijde, de oprechte wens werd uitgedrukt dat met dit eerste na-oorlogs contact tussen de vertegenwoordigde balies een traditie zou ingehuldigd worden, en dat ieder jaar een gelegenheid zou gevonden worden om een vorm aan deze verbroedering te geven.

Na de maaltijd werd een bezoek gebracht aan de bekende oesterbanken, alwaar door een vakkundige het gepaste commentaar werd verschaft. Het vallen van de avond bracht zelfs geen verspreiding van het

gezelschap mede, daar verschillende Nederlandse confraters, na een gemeenschappelijk souper te Bergen-op-Zoom er bijzonder aan hielden hun gasten tot in Antwerpen zelf te vergezellen.

Men vergeet niet dat de aanwezigheid van de echtgenoten van de confraters aan het charme van deze lentedag nog bijdroeg.

R. R.

CONFERENCE DU JEUNE BARREAU D'ANVERS

Voordracht van de Heer Stafhouder Thevenet

Waar wij gewoonlijk op de tribune van de Conférence du Jeune Barreau te Antwerpen sprekers uit Parijs horen, had het bestuur thans het gelukkig initiatief opgevat een voordracht in te richten die zou gehouden worden door Mr Thevenet, stafhouder der balie van Brussel.

Al lokt het optreden van een Belgische personaliteit in het midden van de Jeune Barreau steeds minder publiek dan dit van een Parijse vedette, toch zal ieder, die Mr Thevenet gehoord heeft, het eens zijn dat deze voor geen van de confraters uit Parijs, die wij reeds mochten horen, moet onderdoen.

Integendeel. Zijn voordracht was een schitterend feest van welsprekendheid en van fijne kunstzin.

De spreker werd op merkwaardige wijze voorgesteld door de Voorzitter Mr Schöller, die een schitterend portret tekende van Mr Thevenet en met veel finesse de veelzijdige hoedanigheden van de Brusselse stafhouder in het licht stelde.

Het onderwerp van de rede was « Quatre images ». De zeer bereisde spreker onderhield ons over zijn tochten naar Stockholm, Istanboel, Sydney en Rio de Janeiro. Voor elk van deze steden wist hij ons een ontzaglijk getal kleine details, fijne opmerkingen en curieuse belevenissen mede te delen, die gedurende gans de spreekbeurt het publiek werkelijk in spanning hielden.

Al deze medegedeelde bijzonderheden werden in verband gebracht met kunst, cultuur en geschiedenis en de voordracht groeide uit tot een hoogstaande artistieke prestatie, die uitbundig door de aanwezigen werd toegejuicht.

R. V.

MEDEDELINGEN

VERDRAG TUSSEN BELGIE, NEDERLAND EN LUXEMBURG TOT HET INVOEREN IN DEZE DRIE LANDEN VAN EEN EENVORMIGE WET BETREFFENDE HET INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT

Zoals hiervoren werd medegedeeld, publiceren wij hierna de tekst van het op 11 Mei 1951 te 's-Gravenhage tussen België, Nederland en Luxemburg gesloten verdrag tot het invoeren in de drie landen van een eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht, alsmede de tekst van de eenvormige wet.

Bij Koninklijke Boodschap dd. 15 October 1951 werd in Nederland bereids een ontwerp van wet tot goedkeuring van genoemd verdrag en tot het verlenen van kracht van wet aan de eenvormige wet ingediend. Of de Belgische Ministers van Justitie en Buitenlandse Zaken reeds een zelfde initiatief hebben genomen is ons niet bekend.

Verdrag

Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Zijne Koninklijke Hoogheid de Koninklijke Prins van België en Hare Koninklijke Hoogheid de Groothertogin van Luxemburg;

Bezielde door het verlangen naar vernieuwing van Hun wetgeving en door de wens naar gelijkvormigheid in de rechtsbeginselen en naar overeenstemming in de juridische oplossingen voor Hun landen overeenkomstig de gedachte, welke ten grondslag ligt aan het op 17 April 1948 te Brussel ondertekende protocol tot instelling van de Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Studiecommissie tot eenmaking van het Recht;

Van mening zijnde, dat het internationaal privaatrecht zich in het bijzonder leent voor een herziening in Hun landen en dat het wenselijk is een zodanige herziening tot stand te brengen bij wijze van een-vormige wet;

Voorts van oordeel zijnde, dat gemeenschappelijke regels van het internationaal privaatrecht een gelijke rechtstoepassing in de drie landen ten zeerste bevorderen zullen en daarmede blijk zullen geven van hetgeen in deze richting door samenwerking is te bereiken;

Bovendien erkennende, dat de regeling van het internationaal privaatrecht zondanig moet zijn als in een internationale samenleving past en dat zij derhalve geen onderscheid mag maken tussen de voor eigen staatsburgers geldende bepalingen en die welke zijn voorgeschreven voor vreemdelingen en de regeling evenmin alleen mag gelden in het rechtsverkeer tussen de drie landen onderling;

Hebben besloten, te dien einde, een verdrag te sluiten betreffende het vaststellen in Nederland, België en Luxemburg van een eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht en hebben tot Hun Gevolmachtigden benoemd, te weten:

Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden:

Zijn Excellentie de Heer H. Mulderij, Hoogstderzelver Minister van Justitie;

Zijne Koninklijke Hoogheid de Koninklijke Prins van België:

Zijne Excellentie de Heer L. Moyersoen, Zijn Minister van Justitie;

Hare Koninklijke Hoogheid de Groothertogin van Luxemburg:

Zijne Excellentie de Heer Eugène Schaus, Hoogstderzelver Minister van Justitie;

die, na elkander hun in goede en behoorlijke vorm bevonden volmachten te hebben overgelegd, zijn overeengekomen als volgt:

Art. 1. 1. De Hoge Verdragsluitende Partijen verbinden zich de eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht, vervat in de bijlage van dit verdrag, in Hun wetgeving in te voeren met ingang van de datum van inwerkingtreding van het verdrag hetzij in een der oorspronkelijke teksten, hetzij in beide teksten.

2. In de eenvormige wet betekenen de uitdrukkingen « Nederland/België/Luxemburg » of « Nederlands/Belgisch/Luxemburgs », voor België: « België » of « Belgisch » en voor Luxemburg: « Luxemburg » of « Luxemburgs ».

Art. 2. 1. Behoudens in geval van dringende noodzakelijkheid kan dit verdrag niet worden opgezegd vóór het einde van een termijn van twee jaar te rekenen vanaf de datum van zijn inwerkingtreding. De opzegging zal geschieden door een schriftelijke, aan de beide andere landen langs diplomatieke weg verstrekte kennisgeving van opzegging. In dat geval zal

de opzegging van kracht worden met ingang van de eerste Januari volgende op het verstrijken van een termijn van drie maanden nadat de kennisgeving aan beide andere landen is verstrekt.

2. In plaats van dit verdrag op te zeggen kan ieder land een bepaald geformuleerd voorstel tot wijziging van een of meer artikelen doen en daarvan op dezelfde wijze als van een opzegging aan de beide andere landen kennisgeven. In dat geval zullen de drie landen trachten omtrent dit voorstel tot overeenstemming te komen. Is met ingang van de eerste Januari na het verloop van drie maanden nadat de kennisgeving aan de beide andere landen is verstrekt, geen overeenstemming bereikt, dan kan het land, hetwelk het voorstel gedaan heeft, zijn wetgeving dienovereenkomstig wijzigen. Van de wijziging wordt op dezelfde wijze als van het voorstel aan de beide andere landen kennis gegeven. Ieder van deze beide landen is alsdan bevoegd het verdrag op te zeggen. De opzegging zal drie maanden nadat de kennisgeving daarvan aan de beide andere landen is verstrekt, van kracht worden.

Art. 3. Door de bekrachtiging van dit verdrag worden Nederland en België niet verplicht de eenvormige wet ook in hun overzeese gebiedsdelen in te voeren en wordt Nederland nimmer verplicht de eenvormige wet toe te passen in de verhoudingen tot Suriname, de Nederlandse Antillen en Nieuw Guinea, alsmede in de verhoudingen tot Suriname, de Nederlandse Antillen en Nieuw-Guinea, alsmede in de verhoudingen tot de Republiek Indonesië.

1. Dit verdrag doet geen afbreuk aan te voren gesloten verdragen of overeenkomsten, die bepalingen bevatten welke strijdig zijn met de voorschriften van de eenvormige wet.

2. Behoudens met overeenkomstige toepassing van het in het tweede lid van artikel 2 bepaalde, verbinden de Hoge Verdragsluitende Partijen zich daarna geen verdrag met afwijkende bepalingen te sluiten.

Art. 4. Dit verdrag zal worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging zullen zo spoedig mogelijk in de archieven van het Ministerie van Buitenlandse Zaken te 's-Gravenhage worden neergelegd. Dit verdrag zal in werking treden zes maanden nadat de laatste akte van bekrachtiging zal zijn neergelegd.

Ten blijke waarvan de bovengenoemde Gevolmachtigden dit verdrag hebben ondertekend en van hun zegel hebben voorzien.

Gedaan in drievoud te 's-Gravenhage, de 11 Mei 1951 in de Nederlandse en in de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk authentiek.

(w.g.) *H. Mulderije.*

(w.g.) *L. Moyersoën.*

(w.g.) *E. Schaus.*

Wet

Art. 1. Tenzij anders is bepaald, worden in de volgende artikelen onder de wet van een land verstaan de in dat land geldende rechtsregels met uitsluiting van die betreffende het internationaal privaatrecht.

Voor de toepassing van de volgende artikelen wordt de woonplaats van een persoon vastgesteld zonder acht te slaan op eisen, die een Staat aan vreemdelingen voor de verkrijging van een woonplaats binnen zijn gebied stelt.

Art. 2. De staat, de rechtsbevoegdheid en de handelsbekwaamheid van een natuurlijk persoon worden bepaald door zijn nationale wet.

Nochtans kan hij die krachtens zijn nationale wet handelingsonbekwaam is, geen beroep op die onbe-

kwaamheid doen tegenover degene, die hem bij het verrichten ener rechtshandeling, te goeder trouw en in overeenstemming met de wet van de plaats der handeling, als handelingsonbekwaam heeft beschouwd.

Art. 3. Het bestaan van een rechtspersoon, alsmede de organen welke haar vertegenwoordigen, worden bepaald door de wet van het land der vestiging.

De rechtsbevoegdheid van een elders gevestigde rechtspersoon kan in Nederland/België/Luxemburg niet groter zijn dan die van een aldaar gevestigde overeenkomstige rechtspersoon.

Voor de toepassing van dit artikel wordt een rechtspersoon geacht daar gevestigd te zijn, alwaar de hoofdadministratie van de rechtspersoon is gevestigd.

Art. 4. De rechten en verplichtingen tussen echtgenoten worden bepaald door de nationale wet van de man. Wanneer nochtans de nationale wet van de man de gehuwde vrouw geheel of ten dele onbekwaam verklaart, wordt een zodanige bepaling op de vrouw, die een andere nationaliteit dan haar man heeft, slechts toegepast, voor zover als haar nationale wet daarmede overeenstemt.

Art. 5. De nationale wet van de man op het ogenblik der huwelijksvoltrekking bepaalt het huwelijksgoederenrecht der echtgenoten met inbegrip van de mogelijkheid om door huwelijksvoorwaarden van de wettelijke regeling af te wijken en de gevolgen van deze huwelijksvoorwaarden.

Wanneer nochtans de man nimmer in zijn vaderland een woonplaats heeft gehad of wanneer reeds meer dan vijf jaren verstreken zijn sinds hij zich blijvend in de vreemde gevestigd heeft, wordt, bij gebreke van huwelijksvoorwaarden, het huwelijksgoederenrecht bepaald door de wet van het land waar de echtgenoten onmiddellijk na de huwelijksvoltrekking hun gemeenschappelijke woonplaats vestigen, tenzij de nationale wet van de man dit huwelijksgoederenrecht niet toelaat.

De wet, die het huwelijksgoederenrecht bepaalt, regelt ook de mogelijkheid om tijdens het huwelijk huwelijksvoorwaarden te maken of te wijzigen, benevens de gevolgen van dien. Wanneer de man tijdens het huwelijk van nationaliteit verandert, is te dezen de wet van de nieuwe nationaliteit beslissend.

Een verandering, die aldus in het huwelijksgoederenrecht mocht worden gebracht, heeft geen terugwerkende kracht ten nadele van derden.

Art. 6. De nationale wet van de echtgenoot, die echtscheiding vraagt, bepaalt in welke gevallen deze kan worden uitgesproken.

Nochtans wordt in Nederland/België/Luxemburg geen vordering of verzoek tot een echtscheiding toegewezen, indien in het gegeven geval de Nederlandse/Belgische/Luxemburgse wet geen echtscheiding toelaat.

Art. 7. Het in het vorige artikel omtrent de echtscheiding bepaalde vindt overeenkomstige toepassing op de scheiding van tafel en bed. Bovendien kan in Nederland/België/Luxemburg een scheiding van tafel en bed worden uitgesproken, indien in het gegeven geval volgens de Nederlandse/Belgische/Luxemburgse wet een scheiding van tafel en bed mogelijk is en volgens de nationale wet van de eiser slechts een echtscheiding.

Art. 8. Wanneer tijdens een huwelijk alleen één der echtgenoten van nationaliteit verandert, wordt daardoor de volgens artikelen de 4, 6 en 7 toepasselijke wet niet gewijzigd.

Deze regel geldt niet wanneer de vrouw wederom de nationaliteit verkrijgt, die zij vóór het huwelijk bezat.

Art. 9. De betrekkingen tussen ouders en wettige kinderen worden beheerst door de nationale wet van de vader.

Dezelfde wet beheerst de betrekkingen tussen een vader en zijn buitenechtelijk kind. Evenzo worden de betrekkingen tussen een moeder en haar buitenechtelijk kind door haar nationale wet beheerst.

De in het vorige lid aangewezen wet is toepasselijk zowel op een vordering tot inroeping of betwisting van staat als op een vordering die tot niet meer dan levensonderhoud strekt. Nochtans wordt de verplichting van een vader of een moeder tot het verstrekken van levensonderhoud aan een buitenechtelijk kind bepaald door de nationale wet van het kind, indien deze wet voor het kind gunstiger is dan de nationale wet van de vader of de moeder.

De Nederlandse/Belgische/Luxemburgse rechter kan slechts dan in een procedure tot inroeping of betwisting van staat of tot het verstrekken van levensonderhoud een onderzoek naar de afstamming of naar buitenechtelijke gemeenschap instellen, indien aan de voorwaarden voldaan is, die de Nederlandse/Belgische/Luxemburgse wet voor de toelaatbaarheid van een zodanig onderzoek stelt.

Art. 10. De voogdij over een minderjarige wordt beheerst door zijn nationale wet.

Zolang voor een minderjarige een overeenkomstig zijn nationale wet aangewezen vertegenwoordiger ontbreekt, alsmede in spoedeisende gevallen, kunnen in het land van het gewone verblijf van de minderjarige maatregelen volgens het aldaar geldend recht worden getroffen strekkende tot de bescherming van zijn persoon en goederen.

In dezelfde gevallen worden de maatregelen, die tot bescherming van de goederen van de minderjarige krachtens de wet der ligging getroffen worden, als geldig erkend.

Art. 11. Het in het vorige artikel bepaalde vindt overeenkomstige toepassing, wanneer tot bescherming van meerderjarigen maatregelen, die hun handelingsbekwaamheid betreffen, genomen moeten worden of genomen zijn.

Art. 12. Voor een persoon wiens bestaan onzeker is of die zijn woonplaats verlaten heeft zonder voldoende orde op zijn zaken te stellen, kan een bewind worden ingesteld overeenkomstig de wet van de woonplaats waarvan hij afwezig is of die hij verlaten heeft.

Zolang niet een zodanig bewind is ingesteld, kunnen krachtens de wet der ligging maatregelen worden getroffen tot bescherming van de goederen van de betrokken persoon.

Art. 13. Erfenissen zijn, voor zover betreft de aanwijzing der erfgerechtigden, de volgorde waarin zij geroepen worden, de aandelen die hun ten deel vallen, het wettelijk erfdeel (voor België: voorbehouden gedeelte) en de verplichting tot inbreng, onderworpen aan de nationale wet van de overledene op het ogenblik van zijn overlijden.

Dezelfde wet beheerst de innerlijke geldigheid en de gevolgen van uiterste wilsbeschikkingen.

Wanneer de wet van de nationaliteit, die de overledene bezat op het tijdstip waarop hij een schenking aan zijn erfgenamen heeft gedaan, hen geheel of ten dele vrijstelt van de verplichting tot inbreng, is de inbreng slechts verschuldigd, voor zover die wet het bepaalt.

De vereffening en de verdeling van de nalatenschap waaronder begrepen de executele, de aanvaarding en de verwerping, alsmede de gedwongen verrekening (voor België: inbreng van schulden) en de wijze waarop inbreng geschiedt, zijn onderworpen aan de wet van de laatste woonplaats van de overledene.

Art. 14. Wanneer iemand, die volgens het vorige artikel recht heeft op goederen van de nalatenschap, daarvan geheel of ten dele uitgesloten is, doordat in het land der ligging dier goederen een plaatselijke regel van internationaal privaatrecht is toegepast, worden de zakelijke rechten, overeenkomstig die regel door anderen verkregen, als geldig erkend.

Een persoon echter, die van een zodanige plaatselijke regel voordeel heeft gehad, is verplicht de uitgeslotene schadeloos te stellen en wel tot het bedrag van het door hem genoten voordeel.

Tussen deelgenoten worden de volgens de plaatselijke wet ontvangen goederen toegerekend op het aandeel, waarop een ieder volgens de nationale wet van de overledene recht heeft.

Art. 15. Overal waar in de vorige artikelen de nationale wet van een persoon toepasselijk wordt verklaard, wordt deze wet door die van de woonplaats vervangen:

1° wanneer die persoon geen nationaliteit bezit, dan wel zijn nationaliteit of de op hem toepasselijke nationale wet niet met zekerheid kan vastgesteld worden;

2° wanneer een vreemdeling in Nederland/België/Luxemburg zijn woonplaats heeft en het internationaal privaatrecht van zijn nationale wet de wet van die woonplaats toepasselijk verklaart;

3° wanneer een vreemdeling buiten zijn eigen land en buiten Nederland/België/Luxemburg zijn woonplaats heeft en het internationaal privaatrecht van zijn nationale wet en van de wet van zijn woonplaats beide de laatstgenoemde wet toepasselijk verklaren.

Art. 16. Zakelijke rechten op lichamelijke goederen worden beheerst door de wet van het land, waar die goederen zich bevinden. Dezelfde wet bepaalt welke goederen roerend en welke onroerend zijn.

Goederen, die van het ene land naar het andere vervoerd worden, zijn tijdens dat vervoer onderworpen aan de wet van het land van bestemming.

Art. 17. Wanneer een overeenkomst zo nauw met een bepaald land verband houdt, dat zij overwegend tot de rechtssfeer van dat land moet worden gerekend, wordt die overeenkomst door de wet van het land beheerst, tenzij partijen de overeenkomst geheel of ten dele aan een andere wet onderworpen hebben. Een zodanige keus kan echter de overeenkomst niet onttrekken aan de dwingende voorschriften van de eerstgenoemde wet.

Om vast te stellen of een overeenkomst overwegend tot de rechtssfeer van een land moet gerekend worden, kan gelet worden op de plaats van sluiting en van uitvoering der overeenkomst, op de woonplaats en op de nationaliteit der partijen en op ieder ander ter zake dienend feit.

Wanneer een overeenkomst niet overwegend tot de rechtssfeer van een land behoort en partijen evenmin een toepasselijke wet hebben aangewezen, is de overeenkomst onderworpen aan de wet van het land, alwaar de overeenkomst gesloten is. Indien een overeenkomst door het post-, telegraaf- of telefoonverkeer is tot stand gekomen, wordt de wet van het land van waaruit het eerst een aanbod gedaan is, toegepast.

Art. 18. De wet van het land, alwaar een feit plaats

vindt, bepaalt of dit feit een onrechtmatige daad is en welke verbintenissen daaruit voortvloeien.

Indien echter de gevolgen behoren tot de rechtssfeer van een ander land dan dat waar het feit heeft plaatsgevonden, worden de verbintenissen die uit dat feit voortvloeien, door de wet van dat andere land bepaald.

Art. 19. De wet, die een verbintenis beheerst, bepaalt mede haar wijze van uitvoering, de gevolgen van haar niet-nakoming en de voorwaarden van haar tenietgaan.

Ten aanzien van de afgifte van lichamelijke roerende zaken bepaalt de wet van het land, waar deze zaken in ontvangst genomen moeten worden, de termijnen en de wijze van onderzoek, alsmede de maatregelen ten opzichte dier goederen in geval van weigering van inontvangstneming te treffen, alles in zoverre niet anders overeengekomen is.

In ieder geval moeten ten aanzien der wijze van uitvoering de dwingende voorschriften van de wet van het land der uitvoering in acht genomen worden.

Art. 20. De wet van het land, waar de verdeling van de opbrengst van een executie dient te geschieden, bepaalt welke vorderingen een voorrecht hebben en de volgorde der voorrechten.

Art. 21. De wet, die een verbintenis beheerst, bepaalt of deze voor overgang vatbaar is en welke vereisten voor een overgang gesteld worden.

Bij een overgang, die zonder medewerking van de schuldenaar is tot stand gekomen, moeten de voorschriften, die de wet van zijn woonplaats in zijn belang of in dat van derden heeft vastgesteld, in acht genomen worden.

Art. 22. De bevoegdheid van een persoon om een ander krachtens een volmacht te vertegenwoordigen, wordt ten aanzien van derden bepaald door de wet van het land, alwaar de vertegenwoordiger handelt.

Dezelfde wet bepaalt in hoeverre degene, die op eigen naam voor rekening van een ander handelt, rechtsbetrekkingen tussen degene, voor wie hij handelt, en de derde, met wie hij handelt, kan scheppen.

Art. 23. Een rechtshandeling is, wat de vorm betreft, in ieder geval geldig, indien zij voldoet aan de vereisten, die dienaangaande gesteld worden door de wet van het land, alwaar de handeling verricht wordt, tenzij de aard van de handeling of de nationale wet van hem die de handeling verricht, zich daartegen verzet.

Art. 24. Behoudens de navolgende uitzonderingen moet voor de Nederlandse/Belgische/Luxemburgse rechter het bewijs overeenkomstig de Nederlandse/Belgische/Luxemburgse wet geleverd worden.

De toelaatbaarheid en de kracht van wettelijke vermoedens, alsmede de bewijslast, worden beheerst door de wet, die op de rechtsbetrekking van toepassing is.

Getuigenbewijs en schriftelijk bewijs zijn toelaatbaar, wanneer, hetzij de wet die op de rechtsbetrekking van toepassing is, hetzij de wet van het land waar de rechtshandeling heeft plaats gevonden, hetzij de Nederlandse/Belgische/Luxemburgse wet het bewijsmiddel toelaat.

De bewijskracht van een akte wordt bepaald door de wet van het land, alwaar de akte is opgemaakt. Is echter de akte verleden door of ten overstaan van een bevoegd diplomaat of consulaire ambtenaar, dan bepaalt de wet van het land, dat door deze ambtenaar vertegenwoordigd wordt, de bewijskracht der akte.

Art. 25. Rechten, die in overeenstemming met de

regels van deze wet verkregen zijn, blijven erkend, ook al wijzigen zich daarna de omstandigheden, die voor de bepaling der toepasselijke wet beslissend zijn geweest.

Is buiten Nederland/België/Luxemburg een rechtsbetrekking ontstaan of te niet gegaan in overeenstemming met de wet, die toepasselijk was volgens het internationaal privaatrecht der landen, die op het ogenblik van dit ontstaan of tenietgaan der rechtsbetrekking daarbij wezenlijk betrokken waren, dan wordt dit ontstaan of tenietgaan ook in Nederland/België/Luxemburg erkend, al mocht het in strijd zijn met de krachtens de vorige voorschriften toepasselijke wet.

Art. 26. Een voorschrift van deze wet houdt op van toepassing te zijn, wanneer door zijn toepassing inbreuk zou gemaakt worden op de openbare orde, hetzij deze zich tegen de toepassing van een buitenlands voorschrift verzet, hetzij de toepassing van een Nederlands/Belgisch/Luxemburgs voorschrift eist.

Art. 27. Deze wet is niet van toepassing op de rechten en verplichtingen, geregeld bij de wetten betreffende de zeevaart, de binnenvaart of de luchtvaart.

Art. 28. Deze wet doet geen afbreuk aan de thans geldende verdragen of wetten tot uitvoering van verdragen.

TIJDSCHRIFTEN

Algemeen Fiscaal Tijdschrift - nr 6 - Februari 1952.

L. Arts S. J., Fiscus en geweten.

Nederlands Juristenblad - Afl. 10 van 8 Maart 1952.

Mr. A. Bockwinkel, Deelneming aan deelneming teruggewezen? — Jhr. Mr. W. J. M. Van Eysinga, Tractaat en Grondwet.

Journal des Tribunaux - nr 3930 van 9 Maart 1952.

Edgar De Keersmaecker, Modification à la loi sur la protection de l'enfance. — J. Th. Wouters, L'application des lois coordonnées le 5 octobre 1948 sur les pensions de réparation.

Revue pratique du Notariat Belge - Februari 1952 - nr 2349.

Sociétés de personnes, par A. Le Hon.

Recueil Dalloz de doctrine de Jurisprudence et de Legislation - 10e cahier - 6 Maart 1952.

De Laubadère A., Des « pleins pouvoirs » aux « demi-décrets-lois ».

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

“Rechtskundig Weekblad”